

**Praxis chirurgica rationalis seu observationes chirurgicae. Decas prima
[-secunda] / [John Muys].**

Contributors

Muys, Jan, 1654-

Publication/Creation

[Leyden] : [P. vander Aa], [1684]

Persistent URL

<https://wellcomecollection.org/works/z7cxdzs9>

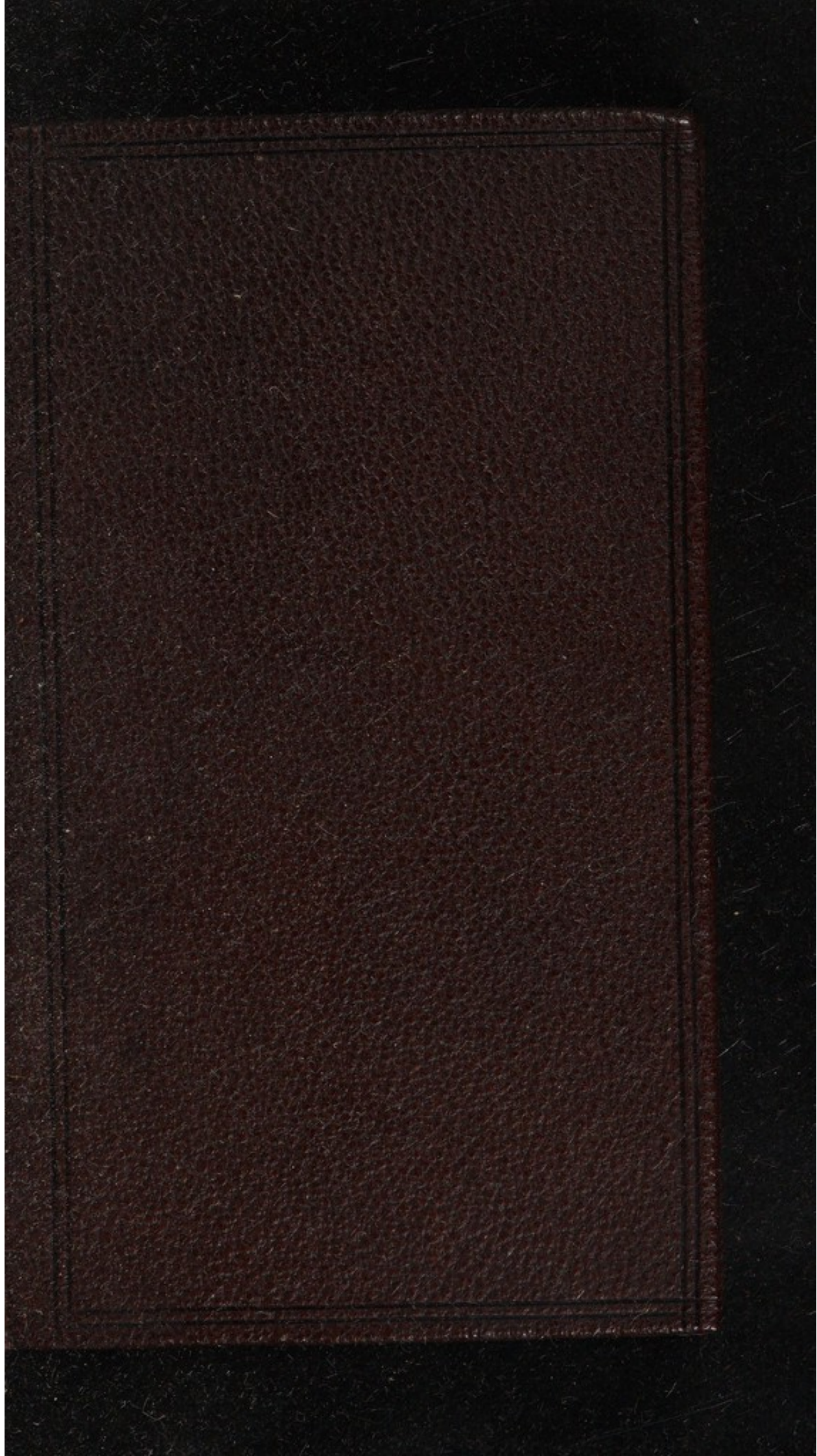
License and attribution

This work has been identified as being free of known restrictions under copyright law, including all related and neighbouring rights and is being made available under the Creative Commons, Public Domain Mark.

You can copy, modify, distribute and perform the work, even for commercial purposes, without asking permission.

Wellcome Collection
183 Euston Road
London NW1 2BE UK
T +44 (0)20 7611 8722
E library@wellcomecollection.org
<https://wellcomecollection.org>

M. S. MUYS.—PRAXIS CHIRURGICA RATIONALIS.—1683.

52
The Library of the
Wellcome Institute for
the History of Medicine

**MEDICAL SOCIETY
OF LONDON**

Accession Number

Press Mark

MUYS, J.

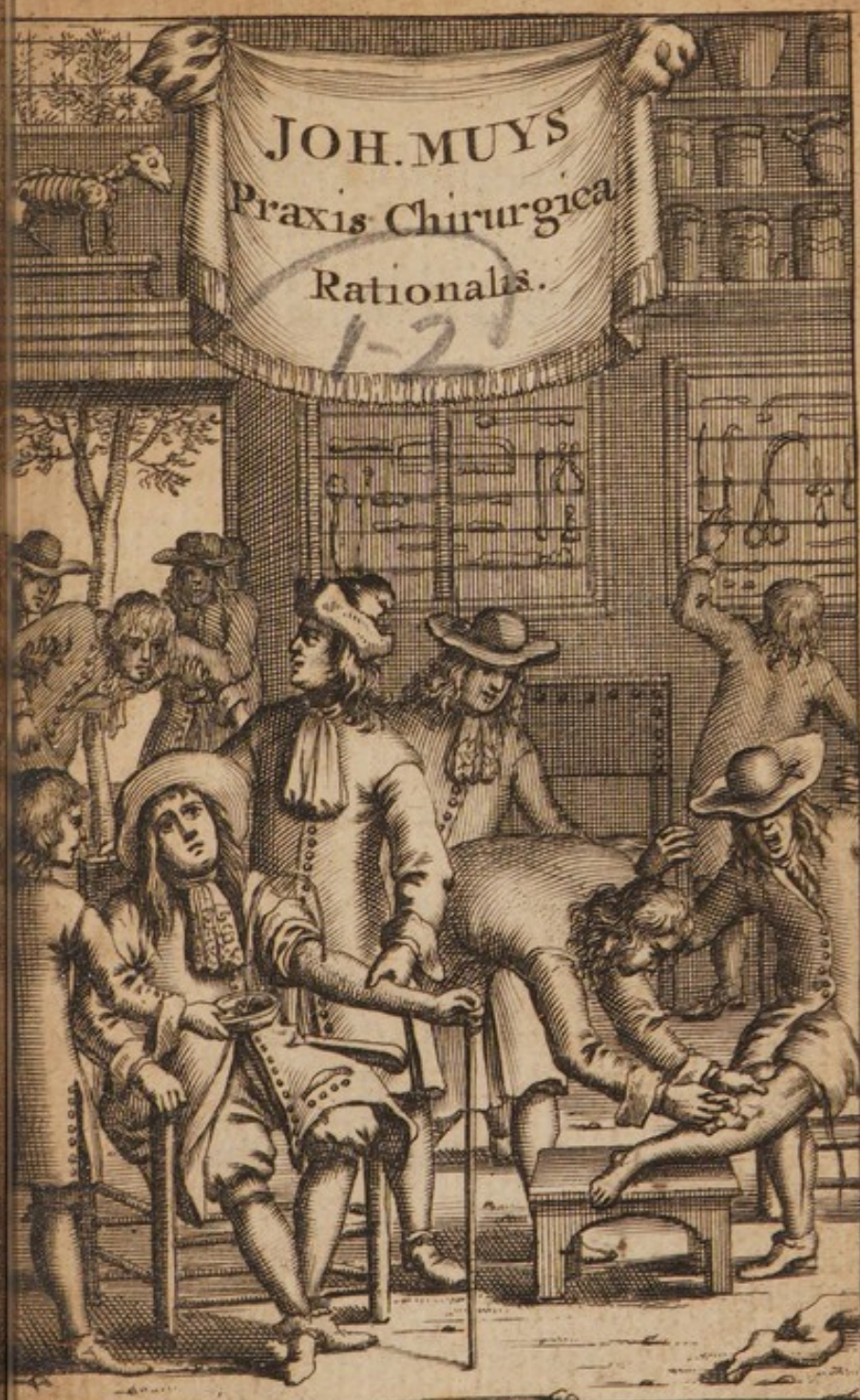

5-2.

OF LONDON
1829

65614/A

VI

LUGD. BATAV.
Apud PETRUM VANDER AA. 1683.

MEDICAL SOCIETY OF LONDON
ESTABLISHED

82
—
+

JOA

Medic

PRAX

R A

Observati
solida

DE

IN

apud P

JOANNIS MUYS

Medicinæ Doctoris Arnhemienſis,

PRAXIS CHIRURGICA

RATIONALIS

ſeu

Obſervationes Chirurgicæ ſecundum
ſolida veræ Philoſophiæ funda-
menta reſolutæ.

DECAS PRIMA.

LUGD. BATAVOR.

apud PETRUM VANDER AAS

MDCLXXXIV.

SOCIETY OF LONDON MEDICAL

Nob

D. D

SUP

TUS

TAT

D. D

RAT

CAT

MIT

PRÆ

GRA

CI

Chir

*Nobilissimis, Amplissimis,
Prudentissimisque*

D. D. SENATORIBUS
SUPREMÆ CURIÆ DUCA-
TUS GELRIÆ AC COMI-
TATUS ZUTPHANIÆ.

D. D. CAMERÆ
RATIONUM EJUSDEM DU-
CATUS GELRIÆ AC CO-
MITATUS ZUTPHANIÆ
PRÆFECTIS.

EORUMQUE

GRAPHIARIJS ET SE-
CRETARIO.

Mirantur multi ,
quod imperfecta
adeo permaneat

Chirurgia hoc tempore ,

* 3

quo

DEDICATIO.

quo veram philosophiam
 paucis abhinc annis tanta in-
 crementa sumsisse videmus;
 sed statim mirari desinent u-
 bi attente in animo suo me-
 cū volutaverint simplicissi-
 ma, clarissima, ac ab uno quo-
 que admissa principia, qui-
 bus innititur philosophia,
 cū è contra principia, quibus
 ars chirurgica superstruitur,
 sint intricata, obscurissima,
 imo, ut verum dicam, falsi-
 ssima, atq; ita, quicquid su-
 perædificatur, mole ruit sua.
 Ego igitur, qui à teneris
 annis a Patre meo Medico-
 chirurgo medicâ simul ac
 chi-

DEDICATIO.

chirurgicâ cognitione im-
butus sum, oculo philoso-
phico aspiciens periculosos
miseris ægrotis errores, in
quos quotidie incidunt non
tantum Chirurghi per inuti-
lem theoriam ac falsa fun-
damenta seducti, sed etiam
magni nominis & provectæ
satis ætatis Medici, ego in-
quam, Christianâ conscien-
tiâ impulsus, praxin Chi-
rurgicam rationalem hic lo-
ci scribere secundum incon-
cussa solidæ philosophiæ
principia mihi proposui,
eamque totam per particu-
lares casus à me in praxi

*

4

quo-

DEDICATIO.

quotidiana observatos ab-
solvere.

Jam dudum dixit Hip-
pocrates, quod Medicus
philosophus sit Deo æqua-
lis, & certum est medici-
nam & Chirurgiam à philo-
sophia separatam non magis
accrescere posse, quam avul-
sum ab arbore ramum. O-
portet ergo, ut philosophia
inseparabilis sit Medicinæ
ac Chirurgiæ comes, & sic
his in artibus forsan non
minus utilitatis afferet,
quam quondam ars impri-
mendi inventa attulit in li-
teris, pulvis tormentarius
im

DEDICATIO.

in bello, ac acus nautica in navigatione, quæ tria inventa rerum faciem ac statum in orbe terrarum non parum mutarunt in melius.

Non autem hic commendo philosophiam Aristotelicam, quandoquidem illa vana est garrulaque, ac Medico prorsus inutilis, quamobrem Paulus etiam voluit in Epist. 2, 8. ut Colossenses ab eâ sibi caverent; sed forsan aliquis objiciet mihi, illius philosophiæ sectatores sæpè pluris fieri apud populum quam solide

DEDICATIO.

doctos, rerum hæc est res,
quæ parum movet me, qui
laudes ac vituperia vulgi
valde parvi facio; quoniam
jam dudum novi, quam si-
milis sit fama fluvio quile-
via attollit, graviaque &
solida mergit ac deprimat.

Philosophia vero, quam
hic intelligo, est ea, cujus
principia nobis aperuit
Clarissimus Cartesius, vir
incomparabilis, sed nimis
intempestiva morte nobis
ereptus, qui, rebus cognos-
cendis incumbens, quamdiu
dubium aliquod suberat,
judicium suum caute sus-
pen-

DEDICATIO.

pendebat , nec judicabat
nisi de rebus prius clare ac
distinctè perceptis.

Atque hæc est res maxi-
mi momenti, ideoque Car-
tesius eam in fine quartæ
meditationis seriò commen-
dat strenuo veritatis secta-
tori, ac vult, ut attentâ &
sæpius iteratâ meditatione
efficiat, ut, quoties usus
exigit, recordetur: quoties
de rei veritate non liquet, à
judicio ferendo esse absti-
nendum, ut ita habitum
quendam non errandi ac-
quirat, quæ in re, ut Car-
tesius ibidem loci ait,

DEDICATIO.

maxima hominis perfectio
consistit.

Verum enim vero jam-
jam audire videor quosdam,
vetustati, quam veritati ma-
gis addictos, acriter claman-
tes; quod Hippocrates &
Galenus tanti viri fuerint,,
ut mirum foret, si jam tem-
poris aliquid detegeretur,,
quod illi nesciverint; his
verò respondeo, quod con-
cedam, Hippocratem &
Galenum multum scivisse,,
sed simul addo, quod jam
temporis nos omnia, quæ
illi noverunt, ex libris eo-
rum possimus addiscere, &
quod

DEDICATIO.

quod præterea habeamus
 experientiam tot seculorum
 post obitum ipsorum elap-
 forum, quæ multis utili-
 bus inventis tam anatomi-
 cis quam chymicis aliisque
 nos ditarunt. Atqui in hoc
 aliquatenus acquiescere po-
 terunt, sed juvenem, qui
 annuam telluris circa so-
 lem circumvolutionem tri-
 gesies nondum conspexit,
 illum inquam, juvenem
 tanta moliri, hoc est,
 quod devorare nequeunt,
 multò minus concoquere
 in debili suo stomacho.

Verum an illi nesciunt,

* 7

quod

DEDICATIO.

quod puerulus sexennis ,
 regulâ ac circino instructus,
 multo facilius & melius li-
 neam circulumque ducere
 possit , quam prudentissi-
 mus senex ope horum in-
 strumentorum destitutus ?
 eodem modo juvenis Me-
 dicus , chymicis ac anato-
 micis experimentis locuple-
 tatus , ac secundum solidam
 philosophiam conceptus
 suos dirigens , multò felicius
 in veritatum medicarum ac
 Chirurgicarum indagine
 versabitur , quam expertis-
 simus senex , philosophia
 verâ destitutus.

Et

DEDICATIO.

Et si quis sit, qui dubi-
tat adhuc de eò, quod de-
monstrare volui, illum per-
scrutari vel saltem pervol-
vere jubeo sacra volumina,
illic namque inveniet præ-
rogativam juvenum præse-
nibus hoc tempore futuram,
nam Deus ait (ut citat Pe-
trus hunc locum ex Joele
Propheta in act. Apost. 2,
17.) *juvenes vestri visiones vi-
debunt & senes somniabunt
somnia.* Jam autem unicui-
que notum est, quam lon-
ge visus in certitudine ac di-
stincta cognitione superet
somnia.

Si

DEDICATIO.

Si qui tandem sint, qui putent adhuc sapientiam nusquam reperiri, nisi in senectute, illis loco senii, quoniam ego, utpote juvenis, destituor, obtrudo senium temporis præsentis, quo hæc scribo, quandoquidem nullum præcedens tantam senectutem possidet.

Deniq; Nobilissimi, Amplissimi, atq; prudentissimi Domini, si quid medendo ac meditando unquam profeci, si quid novi & boni in arte chirurgica excogitavi & expertus sum, id omne acceptum refero
dul-

DEDICATIO.

dulcissimo otio, quo mihi
 jam per aliquod temporis
 intervallum frui licuit, o-
 tium autem hoc proficif-
 citur ex pace, pax verò ex
 bona Re-publica, sed bo-
 na Res-publica consistere
 nequit sine continuo justitiae
 exercitio, in quo vos
 assidue desudatis quantâ po-
 testis industriâ, ideoque vo-
 bis, quibus debeo, hunc li-
 bellum in animi grâti testi-
 monium dico consecroque,
 ipsumque ad fontem, unde
 primus promanavit, redu-
 co, etiam atque etiam ro-
 gans, ut eundem benigne

ac-

DEDICATIO.

accipitis, quandoquidem
hoc solum contra venenū
feros invidorum ictus atque
morsus pro vero antidoto
mihi sufficiet, qui ex animo
precor, ut vitam per lon-
gam annorum seriem feli-
citer ac prosperè transigatis,
tandemque permaneo

*Nobilissima, spectatissimaque vestra
Amplitudini*

devotissimus

Arnhemii
Ao. 1683.
die 8.
April.

JOAN. MUYS.

PRÆFATIO.

Illic loci, ubi natale simiarum solum reperitur, homines esse dicuntur, qui putant simias quidem posse loqui, sed easdem adeo prudentes existere, ut illud dissimulent & nolint, metuentes scilicet, ne aliàs ad laborem subeundum ab hominibus compellerentur.

Eodem modo viros invenire licet satis ingeniosos ad aliquid scribendum, quod publica luce fruimereatur, sed iidem sæpius absterrentur propter laborem, qui ab illis post edita scripta plerunque impendi debet refutandis maledicorum morsibus ac calumniis, nec omnino sine ratione, nam quid intolerabilius homini, qui gemmis auroque tempus pretiosius existimat, quam ut illud tam inutiliter terere cogatur.

Sed datur ad huc via, per quam tuto incedere licet; possumus seriò meditari, & cogitata nostra chartæ mandare, in eum nempe finem, ut ingenium nostrum quotidie magis magisque excolamus, & in indaganda veritate exerceamus, possumus

PRÆFATIO.

sumus præterea scripta nostra publico communicare, ut ita, quasi post tabulam cum Apelle delitescens, audiamus liberum aliorum iudicium, quod de scriptis nostris ferunt, atque ut errata, quæ ibi ab aliis forsitan animadvertentur, corrigamus, & hoc pacto etiam in cognoscenda veritate proficiamus.

Atque interim tamen, his non obstantibus, meritò formidatum laborem declinare poterimus, si firmiter nobis proponamus forti ac generoso animo contemnere maledicorum latratus, ut pote non responsione tantum, sed & irâ nostrâ indignos. Atque hæc est via, per quam mihi incedere, placuit, dum observationes scribebam, quas non ex aliis congregavi, quandoquidem illi casus plerunque referunt, insolitos & valde raros, qui nullius ferme usus in Medicina esse reperiuntur, & non raro plures, easque satis necessarias circumstantias omittunt; sed omnes, quas cernis, observationes apud ægros ipse collegi, ad singulas, & quidem minimas circumstantias tam circumspectè, quam potui, attendens. Præ-

PRÆFATIO.

Præterea casus, quos narro, sunt tales, ut quotidie occurrant, ac idcirco ad praxin feliciter exercendam non parum conducant, ad quam phenomenorum ibidem sese exhibentium rationes præcipue etiam dirigere volui, easque, obscuris terminis vitatis, modo tam perspicuo proponere conatus sum, ut ab unoquoque philosophia pariter, ac Medicina vel leviter tantum imbuto facillime possint intelligi.

Scripsi autem non nisi iis Philiatris, qui solidam Philosophiam sectantur, quique ea propter habiles ac parati sunt ad præjudicia ex mente sua proscribenda, nec etiam à quoquam alio me lectum iri unquam spero.

Accipe igitur primam Observationum mearum Chirurgicarum decadem, quam plures in posterum sequentur, quandoquidem mihi videor tempus in nulla re melius collocare posse, quam in institutione mei-ipsius, quæ meus in scribendo solus Scopus est, & erit.

Agens de inflammatione vel erysipelate

PRÆFATIO.

*late acidum tantum adduco, quoniam
in praxi ad illud præcipue attendendum,
sed interim non nego illud acidum cum
aliis particulis fermentationem exercere:
& in motum cogi solito vehementiorem.*

Bene-vole Lector,

Medullitus tuus.

JOAN. MUYS.
Med. Dr.

INDEX OBSERVATIONUM
PRIMÆ DECADIS.

OBSERVATIO I.

De opthalmia à fungo inducta. pag. 1.

OBSERVATIO II.

De usu fonticuli ejusque operandi ratione. pag. 7.

OBSERVATIO III.

De Gangræna. pag. 13.

OBSERVATIO IV.

De sphacelo pedis. pag. 18.

OBSERVATIO V.

De Erypelate cruris. pag. 25.

OBSERVATIO VI.

De ulceribus cruris varicosis. pag. 27.

OBSERVATIO VII.

De vulnere oculi. pag. 40.

OBSERVATIO VIII.

De tumore suppurato nec non de carie ossis
pag. 58

OBSERVATIO IX.

De fractura tibiæ. pag. 74.

OBSERVATIO X.

De Dislocatione humeri. pag. 79.

INDEX OBSERVATIONUM
SECUNDÆ DECADIS.

OBSERVATIO. I.

De punctura nervi. pag. 11

OBSERVATIO. II.

De Dolore capitis. pag. 17

OBSERVATIO. III.

*De contractu tendinis post fracturam ossis
humeri.* pag. 13

OBSERVATIO. IV.

De vena Secta. pag. 166

OBSERVATIO. V.

De Crepitu tendinis. pag. 233

OBSERVATIO. VI.

De hæmorrhagia ex ulcere tibiæ varicose. pag. 255

OBSERVATIO. VII.

De ingenti contusione brachii. pag. 277

OBSERVATIO. VIII.

De Ganglio in manu. pag. 344

OBSERVATIO. IX.

De globulo mobili inferioris labii. pag. 377

OBSERVATIO. X.

*De affectu oris nostrato vulgo nuncupatum
de Water-kancker.* pag. 391

JOH. MUYS

PRAXIS CHIRURGICA
RATIONALIS.

OBSERVATIO I.

De Ophthalmia à fungo inducta.

anno 1680, die primo
Augusti puer duodecim
annorum, corpore sanus,
inter ludendum, fumum
ex orbiculari vel crepitu
lupi (qui belgico idio-
mate dicitur *een boevyst*) ab alio puero
emissum oculis suis excepit, unde spa-
tio duarum horarum vix elapso palpe-
bræ adeo intumescebant, ut oculos ape-
rire nequirent; oculi toti rubebant non
aliter, ac si panno rubicundo fuissent
cooperti, & talis quoque apparebat in-
terior palpebrarum superficies, ac dolor
intensius aderat. Pateriens per biduum
remedia neglexit, ac interea prædicta
A sympto-

symptomata increſcebant, & præterea continuus erat lachrymarum acrium effluxus.

Res miranda ſane, quam nuſquam me legiſſe memini; ſed quo pacto fuimus ille horrenda adeo phænomena potuit excitare? Orbicularis ſcilicet exiguuo tantum foramine perforatus à manu pueri undique comprimebatur extrinſecus, atque ita particulas volatiliores & minus cohærentes intus foras urgebat, quæ omnes ſimul exire non valentes aliæ alias propellebant, atque ita multo celerius agebantur; non aliter ac videmus aquam ex ſyringa celerrime proſilire, quando piſtillum non niſi leviter ac tarde tantum adigitur, aut ſicut cernimus, latera folliſ molliter tantum comprimi, dum aër interea ex tubo illius non ſine impetu propellitur.

Sed ſi forſan aliquis hic interroget, qualesnam ſint illæ particulae, illi reſpondeo, ipſas eſſe acido-corroſivas ac utrinque acriter ſcindentes, nam tales particulas acidas orbiculari ineſſe, collige-

ere licet ex illius usu in sistendo sanguine, quandoquidem, cum frustum orbicularis imponitur vasi sanguifero vulnerato, sanguis sistitur partim ob articulas ramosas ac sibi invicem imlicitas vas apertum obturantes, partim ob particulas acidas orbicularis, quæ sanguinem coagulant, haud secus ac lac coagulatur ab acido infuso.

Hæ igitur particulae acidæ magna vi ex orbiculari expressæ profunde penetrarunt in poros oculorum & superficiei anterioris palpebrarum, & sic lateribus suis scindentibus vehementiori motu atabant fibrillas nervorum ibidem dispersorum, unde doloris sentiendi occasio menti dabatur, cui dolori etiam suum contribuebat distensio, quæ oriebatur ex eo, quod vapores soliti per poros articulis orbicularis obstructos exire non possent, ac proinde intra tubulos membranarum colligebantur sub forma tumoris, qui brevi temporis spatio acebat à particulis acidis orbicularis tanquam à fermento, sicut videmus fer-

4 PRAXIS CHIRURGICA

mentum acidum in parva quantitate
sumtum totam massam farinaceam in
suam naturam vertere.

Hæ igitur particulæ acidæ utræque
laterum suorum acie validius impellen-
tes fibrillas nervorum, ciebant in illas
partes copiosiore solito spirituum ani-
malium influxum, unde fiebant ibidem
leves quædam contractiones, quæ ta-
men sufficiebant, ut impedirent aliqua-
tenus circulationem sanguinis & humo-
rum pertubulos illarum partium circuli-
lantium, nam adjuvabantur in hoc ne-
gotio à vaporibus intra tubulos illarum
partium in aquam conversis.

Sanguis in vasis capillaribus contem-
tus & humores in tubulis, dum ita staa-
gnabant, etiam acescebant modo præ-
dicto & coagulabantur, unde adhuc
magis inepti reddebantur ad circulam-
dum, atque hinc jam satis manifestum
evadit, unde ortum traxerit rubor oculi-
lorum & palpebrarum, harumque in-
tumescentia.

Sed unde continuus ille lachrymarum
acrius

lacrium effluxus? res ex prædictis facile deducitur; scilicet particulæ quædam acidæ orbicularis intrarunt poros glandularum & vasorum lachrymalium, ibidemque leves quasdam convulsiones irritatione sua excitando, lachrymas continuo expellebant; sed unde solito acrioribus sentiebantur? nullus fere mortalius est, qui, ipso gustu indice, nesciat lachrymas esse falsas, quapropter illæ in transitu effervescentiam quandam subitaneam inibant cum particulis acidis ibi hærentibus.

His attento animo paulisper pensitatis mirari desino, quod fumus ille tantorum malorum causa extiterit, simulque jam non difficilis videtur medela.

Scio namque, quod lac fervens, ab acido coagulatum, iterum solvatur intra horæ spatium, si digeratur cum sale aliquo idoneo; scio etiam quod acetum dulcescat ab injectis oculis cancri, ut & à lithargyrio infuso; novi etiam effervescentiam, quæ concitatur ex concursu olei tartari falsi cum oleo acido vitrioli.

6 PRAXIS CHIRURGICA

Atque ex his concludo, sanguinem ab acido coagulatum iterum fluidum reddi & acidum temperari posse ab oculis cancerorum, lithargyrio & multis aliis medicamentis multum salis continentibus, qualem exhibet vitriolum album, gummi ammoniacum, sagapenum, galbanum &c:

Ego igitur tertio læsionis die ad puerum vocatus instillavi calide in oculo guttas aliquot alicujus collyrii, quod ex vitriolo albo, aliisque cum aquis convenientibus mixtis componitur, & super oculo applicui emplastrum ex gummi ammoniaco, galbano, saga peno, lithargyrio &c: conflatum & super linteaminum extensum. Hæc ego quotidie bis iteravi, & puerum in loco tenebricoso retineri jussi, atque ita æger intra duas septimanas pristinam sanitatem in totum recuperavit.

OBSERVATIO II.

*De usu fonticuli, ejusque operandi
ratione.*

Puella tredecim annorum jam per multos annos laboraverat dolore & rubore oculorum, ac palpebrarum tumore, earumque post somnum absolutum coalitu ab humore viscido in materiam resinæ non absimilem concreto; hæcque ophthalmia jam per longum temporis intervallum à duobus Chirurgis impugnata fuerat, expugnata minime.

Ego tandem accersitus judicavi morbi causam esse sanguinem nimis acidum, ac fermentum ejusdem naturæ à sanguine illo productum & poris oculorum ac palpebrarum firmiter inhaerens, ibidemque efficiens, ut sanguis in vasis capillaribus & humores in tubulis magis acefcerent, coagularentur, & stagnarent, nam ex his paucis prædicta phænomena non difficile est deducere.

8 PRAXIS CHIRURGICA

Ego porro mihi firmiter persuassi puellam brevi sanari posse, si modo fermentum illud acidum temperari ac ex poris oculorum ac palpebrarum posset expelli, sanguisque ille acidus ex corpore deturbari; quapropter usus sum collyrio, quod constabat ex medicamentis multum salis continentibus, ac præterea emplastrum ex similibus paratum super oculos applicabam.

His autem parum profeci, nam simul ac portio quædam fermenti illius temperabatur ac eluebatur, mox iterum ex sanguine novum adducebatur in locum abeuntis, qua de causa ægrotulam singulis septimanis bis purgavi per alvum, sed frustra; tandemque effatum Clarissimi Sylvii inveni verissimum, quod habetur praxeos libro primo, capite secundo, titulo XXVI, nempe quod vix dentur purgantia per alvum, saltem nobis nota, quæ acidos humores ex sanguine educunt.

His ita constitutis tempus erat, ut animum ad meliora media inveniendæ applica-

applicarem, & dum in hoc occupatus
eram, opportune veniebat mihi in men-
tem sequens experimentum.

Nimirum si habeas compositum ex
aqua & oleo inter se mixtis, & si unum
ab altero separare coneris, tunc char-
tam prius oleo inungere oportet, si ve-
lis, ut oleum per chartam transcoletur,
remanente supra chartam aqua; sin a-
nimus tibi sit, ut aqua transcoletur, oleo
remanente, tunc charta prius aqua ma-
desieri debet.

Sed quæ causa hujus phænomeni?
pori scilicet in oleo aliter figurati sunt
quam in aqua, ac proinde materia sub-
tilissima mundi, quæ fluit per particu-
las ramosas olei, multum differt ab illa,
quæ trajicit per lubricas & teretes aquæ
particulas; imaginare tibi jam aquam
appellentem ad chartam oleo imbutam,
& facile cognosces illam debere repelli
à materia subtilissima egrediente ex o-
leo in poris chartæ contento, & non
valente ingredi per poros aquæ aliter
dispositos, ut & à materia subtilissima

IO PRAXIS CHIRURGICA

ex aqua exeunte, nec potente intrare poros olei in charta hærentis; sed si oleum properet ad chartam oleo prius saturatam, tunc materia subtilissima utrinque similis est, & quæ ab hac parte egreditur, ingreditur per illam, & vice versa, & sic oleum appropinquat ad chartam oleo inunctam, ac per eam transcolatur, & si forsan particulae quædam aqueæ interjectæ huic negotio aliquatenus obstarent, illæ removerentur ad latera & repellerentur.

Hoc experimentum, ejusque rationem sæpius volvens ac revolvens in animo meo, tandem in ægotulæ brachio fecui vulnusculum, quod vulgo fonticulum dicunt, illudque per pisum injectum & quotidie renovatum apertum servavi; & sic multi humores alias libere per tubulos brachii circulantes, ob interruptos à vulnere tubulos in fonticulo coærvabantur, mutabantur in pus, & mora sua acescebant, ac instar fermenti acidi inficiebant poros tubulorum fonticulo vicinorum.

Si jam particulæ quædam amaræ, dulces, aliæque sanguinis conarentur intrare tubulos, quorum pori repleti erant acido illo fermento, illa repellebantur à materia subtilissima utrobique dissimili, non aliter ac modo explicuimus in citato experimento, ubi vero particulæ acidæ ex sanguine advehebantur, illæ appropinquabant sine repulsa & intrabant tubulas fonticulo vicinos, acidoque fermento infectos, & si quæ particulæ alterius naturæ interjectæ erant, illæ repellebantur à materia subtilissima eadem, quæ efficiebat sua similitudine, ut particulæ acidæ tubulos acido imbutos intrarent, haud secus, quam magnes ad magnetem accedere cernitur ob particulas striatas, quæ ex uno magnete exeuntes, alterum sine offensa ingrediuntur, & sic aërem omnem intermedium excludunt.

Atque hoc pacto feliciter consecutus sum, quod purgationibus per alvum antea frustra tentaram; nam sanguis quotidie à magna acidi portione per fonticu-

culum expurgabatur, idque eo melius succedebat, quoniam interea temporis per exterius imposita acidum fermentum temperabatur & ex poris oculorum & palpebrarum eluebatur, & porii nimis ampliati & distorti per blandam astringentia ad naturalem statum reducebantur; ac hoc ultimum negotium executus sum cataplasmate parato ex sola argentina in aqua cocta admolli-
tiem; nam argentina continet in se multum salis volatilis, quod prius avolans ex cataplasmate, fermentum acidum temperabat ac ex poris eluebat, particulae verò crassiores & astringentes, quas præter sal volatile possidet argentina, ultimo egrediebantur, & poros oculorum & palpebrarum blande astringebant, eodem fere modo, quo videmus cinnamomum & nucem myristicam in diarrhæa sale suo volatili & aromatico prius temperare & eluere ex poris intestinorum acidum & irritans fermentum, & post particulis crassioribus astringere blanda vi poros intestinorum & vasorum. Atque

Atque ita hæc ægrotula, vix uno mense à vulnere inflictō elapso, incomumis evasit & permansit, ac eadem ratione plures post hanc puellam pro voto sanavi.

OBSERVATIO III.

De Gangræna.

Anno 1680, die 7 Septembris fæmina sexaginta annorum in dorso mammilla & brachio sinistro multis vesiculis summè dolentibus & aquam limpidam continentibus subito correpta fuit, ac interea bene comedebat, nec intrinsecus ullum sentiebat incommodum, quamobrem per biduum remedia neglexit, quo tempore ego accersitus vesiculas aperui, & cutim ac carnem subjectam inveni nigram & gangræna affectam.

Scilicet fermentum summè acidum & corrosivum delitescibat immotum & quidem valde profunde in poris istarum partium, & quamdiu ita jacebat immo-

A 7 tum,

14 PRAXIS CHIRURGICA

tum, non poterat inferre dolorem, nam dolor fit à motu solito vehementiore fibrillarum nervorum; corpus autem immotum aliud movere minime potest.

Sed quam primum fermentum illud acido-corrosivum ex poris suis expellabatur ab humoribus ex poris arteriarum egressis & per tubulos partium circulantibus, statim dolor ingens exortus est, ac mox coagulabantur humores circulantes & à fermento illo in acidum corrosivum mutabantur.

Jam humorum istorum coagulorum particulae magis lubricae, flexiles & minores ab humoribus à tergo insequentibus propellebantur usque ad summam cuticulam, quam, quia ob poros ab aëre frigido constrictos penetrare nequibant, elevabant in altum & in formam vesicularum; particulae autem crassiores, ponderosiores & magis acidae remanebant in fundo, & fibrillissae istarum partium disrumpebant ita, ut humores circulantes amplius intrare nequirent, atque hinc gangraena istarum partium exorta fuit.

Cum

Cum mihi jam manifestum esset, acidum corrosivum hoc in casu peccare, haud difficulter colligere potui, quæ nam adhibenda forent remedia; scilicet illa, quæ noveram temperare acidum; & quia sciebam spiritum nitri & salis acidum à spiritu vini dulcescere, ideo lavamentum confeci ex spiritu vini, cui addidi lithargyrium, oculos cancrorum, spiritum cochleariæ, cretam, aliaque acido resistantia, illudque lavamentum sæpius de die applicui cum linteo quadruplici, ac interea Patiens singulis duabus horis assumebat duo cochlearia ex sequenti Mixtura acidum temperante, ut pars illius per arterias ad partes affectas veniens, externis remediis opem ferret:

℞ Aq: melissæ ℥iij.

theriacal:

vita Math: āā ℥i:

Sacch: perlati ℥iij.

Coralli alb: ppr. ℥i.

Oculor: cancr: ppr. ℥i℥.

Bezoard: mineral: Di℥.

Spir:

16 P R A X I S C H I R U R G I C A

Spir: Cornu cervi G^{ss}. xx.

Sal: volat: oleosi G^{ss}. xxv.

F. Mixtura.

Lavamento prædicto per unum diem adhibito cum nondum multum proficerem, partes affectas scarificavi, easque lavi unguento ægyptiaco mixto cum spiritu vini, nec formidabam damnum ex aceto, quod ingreditur agyptiacum, quia illud omne in coctione avolat, dum unguentum illud conficitur; præterea partium affectarum margines inunxi oleo de lateribus seu philosophorum, tandemque imposui cataplasma ex ruta, absinthio, dictamno cretico, radice galangæ, calami aromatici, farina lupinorum, hydromelle, aliisque acidum temperantibus.

Prædictis remediis per paucos dies usurpatis pus bonum generari cæpit, quod particulis suis blande scindentibus dirupit reliquas intermedias fibrillas, quæ carnem vivam cum mortua adhuc connectebant, & sic partes gangræna affectæ separatæ sunt; & tunc applicui there-

therebinthinam communem mixtam
 cum unguento basilico & vitello ovi,
 unde omnes particulæ viscosæ tolleban-
 tur, quæ poros arteriarum & vias tu-
 bulorum aliàs obstruere solent, ac sic
 continuo particulæ quædam ex arteriis
 egrediebantur, ulceribusque adhære-
 scebant ob similitudinem superficie-
 rum, atque ita omnia ulcera, quæ
 valde cava fuerant, brevi carne repleta
 conspiciebantur, quo tempore lintea
 carpta sicca apposui, & brevi citatri-
 cem induxi per ea sola, nam omne pus
 aliàs rodens imbibunt, & oscula tene-
 rorum vasorum penitus occludunt.

Atque ita nostra ægrota die 21
 Octobris pristinæ sanitati in totum re-
 stituta fuit.

OBSER-

OBSERVATIO. IV.

De sphacelo pedis.

Septuagenarius, veneri, Bacchoque
 per totam vitam deditus, ac per inter-
 valla frequentia spasmo dextri crurii
 correptus, anno 1681, die 22 Februarii
 in febriculam non adeo vehementem
 pro lapsus est; die 26 Februarii appe-
 titus prius prostratus redire videbatur,
 quare æger eo die bis magnam copiam
 coaguli lactis ebutyrati valde acidi co-
 medit, & eodem die circa nonam vesp-
 pertinam conqueri cæpit de ingenti do-
 lore pedis dextri, ac brevi post de ejus-
 dem stupore ac algore; idemque do-
 lor, stupor & algor intra duas horas
 ascendit usque supra genu. Die 28 Fe-
 bruarii ego accersitus sum, ac scarifi-
 cans animadverti sphacelum totam ma-
 nus palmam supra genu ascendisse, nam
 eousque frigus summum ac pallor ad-
 erat, & in scarificatione nullum doloris
 signum apparebat, sanguisque nullus
 efflue-

effluebat, excepto pauculo sanguinis valde nigri ac coagulati in una aut altera parte prœrepentis.

Hæc omnia attento animo contemplans, judicavi veneris, Bacchique ab-usum sanguinem hujus viri, ejusdem subtiliori ac volatiliiori portione sublata, nimis viscosum ac acidum reddidisse; & cum particulæ quædam acidæ ac viscosæ hujus sanguinis per circulationem ad pedem dextrum pervenirent, illas ibi forsan substituisse, ac pertinaciter postea hæsisse, suâque morâ majorem acorem ibidem acquisivisse.

Hæ autem particulæ nihil mali effecerunt, quamdiu immotæ permanebant, sed ubi per intervalla ex latibulis suis pro pellebantur ab humoribus circulantibus, ac ubi ab iisdem in motum ciebantur, tunc spasmus dextri cruris causa extiterunt irritando & scindendo Fibrillas illarum partium, ac ita occasionem præbendo majori spirituum animalium affluxui.

Con-

Continuatus autem veneris, Bac-
 chique excessus in hujus viri sanguine
 fere nihil reliquit præter caput mor-
 tuum, ut ita loquar, hoc est, nihil
 præter sanguinem valde viscosum ac
 acidum, qui rite in corde effervesce-
 re ac per partes circulare non potuit am-
 plius; hic autem sanguis, ubi à febris
 cula illa majorem motum accipiebat,
 ac magis solito rare fiebat, poros ar-
 teriarum satis aperuit, ut multæ par-
 ticulæ acidæ ac viscosæ egrederentur
 ac subsisterent, hocque potius contin-
 gebat in pede dextro, quam alibi,
 quia illic latebat acidum ac viscosum
 fermentum, quod acidum ac viscosum
 in sanguine contentum ad se appropin-
 quare fecit eo modo, quem explicui-
 mus in Observatione secunda; & for-
 san in causa est magna illa copia coa-
 guli lactis ebutyrati valde acidi assumpta
 quod hoc evenit die 27. Februarii po-
 tius, quam aliis diebus.

Particulæ autem illæ acidæ cum vis-
 cosis ex poris arteriarum die 27. Fe-
 bruarii

ruarii egressæ, ac in tubulis pedis
 dextri subsistentes ac conjuncta cum
 acido fermento inibi antea contento,
 laterum suorum acie fibrillis vehemen-
 tem valde motum impresserunt, atque
 ita dolorem illum produxerunt; Fi-
 brillæ vero impetum hunc non diu
 sustinere valentes, brevi post pror-
 uis diffectæ sunt, ac ita sensus do-
 loris, quamvis fieret scarificatio, in
 totum sublatus fuit, & Fibrillæ dis-
 ruptæ in cincinnos resilientes tubulos
 pedis dextri ita obstruxerunt, ut spi-
 ritibus animalibus, nec non sanguini
 influxus denegaretur, atque huc etiam
 fecit coagulatio humorum in pede ab
 acido producta; hic igitur detexi ori-
 ginem sphaceli pedis dextri; & quod
 ille acido ortum suum debeat, confir-
 mat sanguis ille niger & coagulatus,
 qui inter scarificationem effluxit, nam
 nemo nescit sanguinem nigrescere &
 coagulari ab acido.

Sphacelus igitur jam transcenderat
 genu, ac interea paulo supra partem
 spha-

sphacelo correptam dolor aderat intolerabilis.

Ego perpendens mecum ægroti dissolutam vitam antea actam, ipsius senectutem, pedem usque supra genu sphacelo tactum, & totam sanguinis massam tam graviter affectam, & præterea memor, quod nulli senes mortem evaserant, quos noveram hoc morbo unquam correptos esse, audacter astantibus & amicis ægroti mortem indubitam prædixi, sed tamen interim pollicebar, me dolorem mitigaturum, quantum possem, & si possibile foret, impediturum, ne malum amplius ascenderet.

Primo igitur Patientem singulis duabus horis assumere jussi cochlearia duo mixturæ acidum temperantis & constantis ex aqua borraginis, buglossæ, theriacali, saccharo perlato, oculis cancerorum, corallo, bezoardico minerali, aliisque acidum infringentibus & viscosum attenuantibus.

Præterea decoctum ex aqua, vino, radi-

radicibus calami aromatici, enulæ cam-
 tanæ, ex ruta, dictamno cretico, ab-
 anthio, farina lupinorum &c. con-
 stans cum duplici linteo calide appli-
 ui, unde mox doloris levamen, quia
 cidum laterum suorum acie dolorem
 inducens inde temperabatur, quam-
 brems lintheum, quam primum ex-
 ccabatur, eodem liquore de novo
 imbuiamus, idque per aliquot dies con-
 tinuavimus.

Ubi jam dies septimus Martii ad-
 rat, vidi lanuginem illam, quæ mu-
 toris nomine vulgo venire solet, dif-
 fersam per totam cruris internam par-
 tem à talo usque ad genu, & quod si
 onæ notæ microscopium tum tem-
 poris ad manus fuisset, multas plantas
 tum stipitibus, foliis, floribusque con-
 tinuo ordine dispositas illic detegere
 potuissem ex crure hominis adhuc vi-
 ventis propullulantes non aliter, quam
 angus è terra provenire solet.

Æger interea nihil comedebat, ac
 ebri singulis diebus sæpius veniente
 &

& evanescente corripiebatur, tandemque die 14. Martii horâ quartâ matutinâ placide obdormivit, pulsu antea mortem sæpe intermittente, qui quoque ab acido non difficulter deducipotest.

Massam autem sanguineam totam infectam fuisse, atque ea propter extirpationem hic minime convenisse, vel hinc liquere potest, quod tribus diebus, antequam æger moreretur, pes sinister à pollice usque ad talum etiam sphacelo correptus esset, & quod utraque manus duobus diebus ante obitum per viginti quatuor horas glaciei instar algeret, licet, feбри postea valide invalescente, iterum incallescere.

Quod vero remedia huic malo convenientia applicem, hinc liquido constare puto, quod sphacelus, qui prius neglecto bono consilio, viginti quatuor horarum spatio à pollice pedis progressus est usque supra genu, quod ille, inquam, sphacelus post appositionem

mea

mea remedia per duarum septimana-
rum intervallum non ascenderit altius
quam unius palmæ latitudinem.

OBSERVATIO V.

De Erysipellate cruris.

Vir quadraginta annorum capie
ægrotare Febre, horâ duodecimâ
post invasionem evanescente, quo
tempore æger conqueri capie de dolo-
re & rubore cruris dextri.

Nimirum in parte aliqua solida hu-
us viri extra vasa delitescibat ferment-
um aliquod acidum, quod hac aut
illa de causa inde eluebatur & abri-
ebatur ad sanguinis massam, in qua
nimirum illam fermentationem exci-
avit, quæ febris nomine innotef-
cit.

Dum autem fermentum illud aci-
um cum sanguine circulabatur, forte
articulæ quædam illius stagnabant &
ærebant in cute cruris dextri, quæ
reperi omnes alias istius acidi fermenti

B

par-

particulas ad se ex sanguine appropinquare coëgerunt, eo fere modo, quo magnes magnetem ad se accedere facit.

Particulæ illæ ibi hærentes ac Fibrillas satis acriter scindentes dolorem in crure produxerunt; rubor autem ortum debebat sanguini in vasis capillaribus stagnanti ob incipientem coagulationem ab acido proveniente sicut ruborem satis intensum in facie animadvertimus, ubi collum & venæ illic contentæ à collari aut alia quapiam re nimis constinguntur.

Huic affectui erysipelatis nomen imponere possumus, sed unde febris mox abiit; quando erysipelas apparebat, quia tum temporis massa sanguinea liberata fuit ab acido illo fermentato, quod tunc demigravit in crus.

Morbum hunc intra biduum in totum sanavi unico lavamento acidum temperante & constante ex spiritu vini, camphora, lithargyrio, creta, sale prunellæ &c. quandoquidem fir-

mi-

miter persuasus eram phænomena hæc
x acido suam trahere originem.

OBSERVATIO. VI.

De ulceribus cruris varicosis.

Virgo quadraginta annorum, jam
per longam annorum seriem ma-
diætæ dedita, ac inter cætera noxia
scosis, aceto, aliisque acidis nimium
electata, pedesque æstivo tempore
aquam Frigidam sæpius immergens,
nunc per quindecim annos laboravit
urice tibiæ sinistræ ab imo pede ad
enu usque pertingente, ac ulceribus
obus circa malleolum internum ejus-
dem tibiæ profundis, sordidis, valde
olorificis, ac materia quadam acri ac
nui fere semper ad summum usque
pletis, & circum circa erysipelas pro-
mite sæpius habentibus. Horum ul-
rum medelæ plures Medici ac Chi-
rgi per longum tempus frustra incu-
ere, imo etiam celeberrimus ille
acticus Feij, Dominus Cranen-
gi.

Scilicet ab acidi & viscosi nimiae
 quantitate assumpta sanguis hujus virginis
 redditus fuit crassius & aptus stagnare,
 quare portio quaedam illius delata ad
 tibiam sinistram substitit & moram
 aliquam traxit circa valvulas alicujus
 venae, cujus membranae à majori san-
 guinis copiâ ibidem congestâ ita di-
 stendebantur, ut humores ex arterio-
 lis inter membranas illius venae diffu-
 pers egressi (nam inter membranas
 venarum arteriolas, venulas nervulos
 que per microscopium detegere potes
 & absque dubio adsunt etiam vascula
 lymphatica) & per membranarum tu-
 bulos errantes, libere transire neque-
 verint, sed stagnaverint illic, seseque
 posuerint inter interstitia Fibrillarum
 tantâ copiâ, ut interstitia illa ampli-
 rentur non tantum, sed ut præter
 etiam aditus intercluderetur spiritibus
 animalibus ex nervulis in tubulos illos
 prolabantibus, ac venam alias aliquo
 tenuis constringentibus, inque illa m-
 tum quendam peristalticum producere

cibus ad sanguinis circulationem in vena promovendam, atque ita sanguis in vena illa aliquatenus stagnans & membranas illius supra modum distendens varicis citati causa extitit.

Sed cur varix ille potius in tibia, quam alibi se conspiciendum præbuit? quia scilicet sanguis venosus ibi ascendere debet per viam horizonti perpendiculararem, & præterea hæc via aliquatenus occluditur à ligaculis illis, quibus crura constringere solemus ad retinendas caligas; sic in virgine hæc suum etiam huc contulit immersio pedum in aquam frigidam non raro instituta.

Sanguinis igitur majori, quam par est, copia congestus in hac vena, partes quasdam ipsius venæ membranarum minus resistentes distendit magis quam alias crassiores, & sic recessus quosdam seu sinus sibi formavit, ac præcipue quidem circa valvulas, in quibus sanguis, naturâ suâ jam acidiusculus, majorem adhuc acorem sibi

contraxit, quia ibi diutius absque circulatione commorabatur.

Sanguinis autem hujus particulæ multæ acidiores in carnem vicinam transsudarunt per partes varicis magis distentas ac per consequens rariores, hoc est, per sinus illos, & sic Fibrillis ibi irritatis, & post discissis dolor excitatus est, ac postea duo ulcera dolorifica, quæ deinde, pluribus Fibrillis disruptis, reddebantur profunda.

Particulæ illæ acidæ pertinaciter hærentes in poris labiorum ac fundi ulcerum humores sinceros adhuc alluentes convertabant in acidos, qui ob tubulos ab ulceribus interruptos circulationem continuare non valentes, ab humoribus à tergo continuo insequentibus propellebantur foras in cavitatem ulcerum, quam sæd summum usque fere semper adimplebant humore acri, acido ac tenui, sed ita tamen tenui, ut interim admixtæ essent particulæ quædam viscosiores ac magis

ramosæ, quæ, ramulis suis sibi mutuo
implexæ, ac hærentes in superficie
ulcerum, illa sordida reddebant.

Huc usque explicuimus, quomodo
particulæ quædam acidæ per sinus va-
ricis transsudaverint in carnem vicinam;
nunc tempus est, ut animadvertas, par-
ticulas acidas multo plures ex finibus il-
lis abreptas esse in massam sanguineam,
cum qua circulantes magna sui por-
tione ingressæ sunt ulcera magis quam
alias partes, ob acidum fermentum il-
lic delitescens, eo modo, quem ex-
plicuimus in Observatione secunda,
& sic adaucta fuit copia humoris a-
cidi ulcera implentis & ex illis pro-
manantis.

Erysipelas, quod ut plurimum cir-
cumvallabat ulcera, ab acido ibidem
hærente itidem suam trahebat origi-
nem.

Hæc omnia dum aliquantisper me-
cum volutabam, tandem me con-
verti ad varicem, ut ad primam mali
originem, quæ causa procatartica vel

primitiva dici posset, si terminis artis in utilibus uti alicui volupe foret; ac: è varice lancettâ aperto eduxi uncias aliquot sanguinis stagnantis, acidi & nigricantis.

Deinde perveni ad massam sanguineam acido fermento imbutam, quæ causæ antecedentis nomine gauderet: hoc in casu apud illud subtile nimis Eruditorum genus, quod magis de vano verborum apparatu, quam de rebus sollicitum est; illamque corrigere capi per bonam diætam institutam, viscosa, acidaque cuncta prohibentem, atque per pulverem acidum temperantem quotidie assumptum constantem ex scrupulo uno oculorum cancrorum, ac eadem quantitate coralli albi.

Denique ad ulcera ipsa accessi, in quorum fundo, labiisque delitescere acidum fermentum, quod, si quibusdam forte placeret, causæ conjunctæ nomine posset appellari.

Præcipuum, quod mihi jam restabat

bat agendum, erat, ut fermentum illud temperarem ac tollerem, atque ut labia ulcerum ad fundum usque sensim & sine sensu deprimerem, nam ex hoc ultimo negotio triplicem mihi pollicebar utilitatem.

Primo scibeam, quod sublatâ hoc modo ulcerum cavitate, nihil in illis posset colligi humoris illius acidi ac aliqua saltem ex parte viscosi, qui particularum viscosarum ac ramosarum ratione ulcera antea sordida reddebat, atque acidarum ac scindentium particularum respectu illa quotidie magis magisque excavabat, quandoquidem in ulcerum cavitate continuo magna copia congerebatur prius, sed quod ille humor, si ad ulcera adhuc veniret, statim post adventum suum deberet foras propelli, hoc est, ad latera ulcerum à corpore duro labiis ulcerum deprimendis validius appresso.

Secundo certus eram hoc pacto circulationem sanguinis ac hûmorum iri restitutam, in quo magna pars cu-

34 PRAXIS CHIRURGICA

rationis ulcerum sita est ; nam labiis ulcerum non prominentibus , ut ante, supra fundi superficiem , effici posse videbam , ut humores per tubulos in labiis ulcerum contentos circulantes , qui prius ob tubulos ab ulceribus interruptos in ulcerum cavitatem defluebant , jam viam sibi quærerent per tubulos in fundo ulcerum repertos , atque ita prorsus novam circulationem iterum inirent , quæ non impediretur ab aëre ambiente , uti prius , quia ille satis arceretur ab eodem corpore , quod ulcerum labia deprimeret , quoniam illud satis crassum , solidum , durumque reddere mihi proposueram.

Tertio sæpius in ulcerum vulnorumque curatione observaveram , cicatricem generendam nunquam initium capere à centro , aut alia parte vicina ulcerum , vulnorumve , sed semper incipere ab extremitate cutis ambientis ob similitudinem superficierum , quæ inter cutinæ ac cicatricem reperi-

tur ;

tur; atque hinc firmiter persuasus eram, ulcera ab acido fermento sordibusque liberata prius, planaue reddita modo prædicto, ac circulatione restitutâ gaudentia, brevi temporis spatio contacta fore cicatrice.

Congressi igitur nonnulla idonea medicamenta acidum temperantia contra fermentum peccans in ulceribus delitescens, atque, ut unâ fideiâ duos dealbarem parietes, formavi ex illis placentulam satis duram crassamque ac ulceribus Paulo maiorem, sic ut tegeret etiam portionem parvam labiorum, eamque ulceribus imposui, ac per strictam satis ligaturam validius appressi, & reliqui per horas duodecim, post quas transactas vidi, quod spes, quam inde conceperam, me non fefellisset, nam ulcera reperi plana prorsus, à sordibus omnibus liberata, ac jucundo rubore conspicua, parumque aut nihil fere dolentia, unde propemodum raptus in admirationem, collegi acidum in ulceribus fer-

mentum jam magna ex parte esse temperatum, ac brevi totum temperatum iri.

Post paucos dies, circulatione restituta, particulæ bonæ notæ per tubulos cutis ambientis euntes, illius extremitati adhæserunt firmiter ob similes cum cute superficies, atque ita nobis in conspectum venit rudimentum quoddam cicatricis, quæ intra quinque septimanas ulcus utrumque plane occlusit, quandoquidem quotidie magis magisque accrescebat.

Tandem singulis annis semel aperui varicem citatum, ex eoque eduxi libram unam sanguinis, atque ita effeci, ut ulcera illa postea nunquam iterum disrupta sint.

Erysipelati, quod ferme oblitus eram, interea, dum medebar ulceribus, imponebam linteum quadruplex imbutum mixturâ conflatâ ex aqua florum sambuci, spiritu vini, camphora & saccharo saturni ad acidum peccans, temporandum, quo temperato
om-

omnia erysipelatis symptomata cessant, ac inter cætera etiam ardor inductus prius à particulis acidis, dum iterum suorum acie Fibrillas citius fomento commovebant.

Sed unde contigit, ut ulcera hæc longo temporis intervallo sanari non potuerint à tot Medicis ac Chirurgis, etiam provectæ satis ætatis viris, quique ideo, solidum aliorum ratiocinium spernentes, nil nisi experientiam suam semper crepabant?

Experientia sine vera ratione parum potest; nam sicut inter mille facies humanas nulla reperitur alteri per omnia similis, sic inter totidem morbos nullus est, qui cum alio in omnibus rorsus conveniat; & præterea valde incredibile est, sanguinem & partes internas unius hominis non minus differre à sanguine & partibus internis alterius hominis, quam externas, unde iterum exsurgit varium hominum temperamentum, cujus varietas varia remedia postulat, ac præterea præter

experientiam etiam sanum Medici iudicium, quod alia pro hoc, alia pro illo remedia novit eligere.

Adhæc ut dicamus, quod res est, Medici illi ac Chirurgi secundum vanam ac inutilem quandam theoriam ac philosophiam conceptus suos dirigentes, nec causam varicis nec illius effectus, neque etiam ejusdem remedium invenire potuerunt.

Deinde illi omnes fere morbos deducebant ex quatuor suis humoribus; cum tamen interim nescirent, quid foret unusquisque & quibus particulis constaret, ut bilis, pituita, sanguis, melancholia; atque hinc factum est, ut vera remedia eligere illis esset impossibile. Multo prudentius egissent, si respexissent potius ad varias sanguinis particulas, quæ figura, magnitudine ac motibus suis à se invicem differunt, & præcipue, si attendissent ad acidum & sal, ut liceret ipsis expiscari, utrum horum in sanguine teneret dominatum, & si foret hoc acidum, pur-

ga-

rationes per alvum tunc minime con-
venire.

Præterea illi conceptus suos nimis
confundebant, cum putabant ulcera il-
lius prius per quædam medicamenta de-
tere detergi, deinde per alia incarna-
re, & tandem cicatricem iterum ab
illis induci debere, nam, hanc nimis
mixtam distinctionem valde inutilem
esse, vel hinc manifestum evadit, quod
ego solâ & unicâ meâ placentulâ u-
numque ulcus tam brevi sanaverim.

Denique illi inter medendum at-
tendebant ad axioma suum, quod con-
traria contrariis curentur, ac animad-
vertentes ardorem in erysipelate ul-
cera cingente, illum propellere ten-
debant per frigida, quæ sanguinem &
humores sistebant, unde illi acresce-
bant, sicque ardorem erysipelatis non
arum adaugebant; sed abutebantur
suo axioma, quo si bene uti vo-
lissent, debuissent scire, ardorem esse
tantum effectum, & pro causa agnos-
cere particulas quasdam acidas propter
ob-

obstructionem circa ulcus hærentes
quæ lateribus suis scindentibus Fibrill
las nervosas citatiore solito tremore
concutiebant; & tunc rectius contra
ria contrariis curassent, applicantes
scilicet talia, quæ acido vellicanti att
que viscoso obstruenti resistere pro
comperto habebant.

OBSERVATIO. VII.

De vulnere oculi.

Anno 1680. die 21. Novembriis
me jussit accersi Juvenis nobili
lis, viginti quatuor annorum, vitam
agens militarem, qui ante triduum
vulneratus erat à grandine plumbeco
per sclopetum emissio in ea oculi si
nistri parte, quæ est inter.

Iridem & pupillam, ita ut grandco
in oculum usque penetraverit, & sic
humoris aquei non parum mox ex
vulnere facto profluxerit. Foramen
vulneris obturatum inveni materiâ quâ
dam fibrosa ac candicante. Iris cum
pu-

pupillâ fauciâ valde livescebat, ac reliquum oculi fauciati intensa rubebat, tumebatque, aderat ardor ac lachrymarum acrium profluxus; dolor committabatur continuus, qui remittebat, ubi æger caput in posteriorem partem deflectebat, & quoties pronus sedebat invalescebat; visus oculi læsi in totum sublatus erat, præterea oculus dexter, licet intactus mansisset, rubebat ac dolebat. Chirurgus quidam per triduum materiæ isti vulnus obturanti imposuerat acria, ac reliquæ oculi parti frigida.

Forfan alicui mirum videbitur, quod non omnis humor aqueus per vulnus promanaverit, sed mirari desinet, si duas subsequentes rationes attento animo perpenderit.

Primo consideret, quod quando inferiore sui parte fortius appulsus fuerit in oculum, quam parte superiore sui, & sic partem inferiorem membranæ oculi dirupit, superiore membranæ parte manente integra, atque ita

ita pars membranæ disrupta intro vergens aperturam quandam formabat, per quam portio humoris aquei effluxit, qui tamen in effluxu suo membranam illam prius intro vergentem foras iterum propulit, quæ tunc instar valvulæ foris intro, non intus foras spectantis aperturam vulneris iterum occlusit, sicque impedivit, ne pluss humoris aquei ex oculo proflueret.

Secundo loco consideranda venit materia illa fibrosa ac candicans foramen vulnusculi obturans; sed unde hæc materia suam trahebat originem? Si jam cum vulgo Eruditorum ad consuetum ignorantiae asylum confugere vellem, facillima mihi foret responsio, dicendo tantum, quod natura tam provida fuerit hoc in casu, ut foramen brevi impleverit materiâ idoneâ, non tantum ne humor aqueus efflueret omnis, sed etiam, ne aër ambiens frigidissimus ad partes oculi internass penetraret, iisque noceret; sed tale

responsum non minus ridiculum mihi
videtur, quam si mihi, interroganti,
cur pellicula generetur in pulte fer-
vente ac aëri expofito, alter respon-
deret, naturam pultis adeo providam
effe, ut ftatim pelliculam quandam
formet in fuperficie pultis ferventis,
eum fcilicet in finem, ne aër frigidus,
ad partes internas pultis accedens, iis
poffit nocere, utque calor in pulte
tanto diutius confervetur, & vapores,
avolantes, ob fuper impositam
membranulam retineantur ac coer-
ceantur intra pultem; cum potius re-
ponere oporteret, multas pultis par-
ticulas tenuiores & majorem motus
quantitatem nactas, ac figuras haben-
tes ad motum faciles in auras avolare,
& inter avolandum abripere fecum uf-
que ad fuperficiem pultis particulas
quafdam craffiores, ramosas, ac ad
motum minus aptas, quæ, motu fuo
in aërem ambientem translato, quief-
cunt in fuperficie pultis, ubi ramulis
sibi invicem implicitæ concre-
cunt

cunt in cuticulam, quæ pulsem contegit.

Sed ad propositum revertentes potiori jure respondebimus hunc in modum: particulae quaedam ex poris arteriarum egressae & in tubulis membranarum oculi circulantes ferebantur usque ad finem tubulorum à vulnufculo interruptorum, & sic quidem particulae tenuiores avolabant in auras, sed particulae quaedam magis ramosae extra tubulos prolapsae, motu earum sublato ab aëre tunc temporis frigidissimo, sibi invicem per ramulos suos implicabantur, & concredebant in materiam quandam fibrosam ac candidantem non absimilem illi materiae, quæ conspicitur plerunque in aqua, in quam sanguis ex vena pedis aut manus secta profluxit.

Grando illa plumbeus oculum intrare non potuit, quin eum valde contunderet, ac vascula sanguifera quaedam disrumperet, ex quibus sanguis sub ratione sanguinis emanans stagna-

na-

nabat ac livore inficiebat Iridem ac pupillam.

Vulnus autem fieri non potuit in oculo, quin Fibrillæ multæ disrumperentur, & disruptæ resiliunt in cincinnos, atque ita tubulos multos obstruerent, in quibus humores circumstantes accumulati premebant vasa sanguifera vicina, sic ut sanguis in vasis stagnaret, unde tumor & rubor in toto ferme oculo.

Sanguis vero in vasculis capillaribus stagnans, præcipue autem ille, qui extra vasa effusus jacebat, brevi accrescere cæpit, tuncque particulis suis scindentibus Fibrillas vicinas solito citius & vehementius commovebat, unde ardor & dolor exortus est.

Particulæ porro acidæ ejusdem sanguinis stagnantis & coagulati irritatione sua leves quasdam concussiones excitabant in glandulis oculi; unde contentus in illis liquor, hoc est, lachrymæ continuo fere expellebantur, quæ solito acriores erant, quando-

qui-

quidem illæ, utpote salsæ, in effluxu suo subitanæam quandam effervescen-
tiam concitabant cum particulis aci-
dis sanguinis stagnantis in transitu hæ-
rentibus.

Dolor autem, de quo dixi, non tan-
tum à particulis acidis & scindentibus proveniebat; sed præterea etiam à
grandine plumbeo intra oculum nunc:
huc, nunc illuc iterum volutato, at-
que hic erat dolor, qui remittebat,
ubi æger caput demittebat in tergum,
quia grando ille tunc immotus jace-
bat & quiescebat super osseam oculi
orbitam; quando vero æger caput in-
clinabat in pectus, tunc statim aderat
doloris exacerbatio, quoniam tunc
grando iterum commovebatur &
premebat partem oculi vulneratam.

Maxime pupillæ pars tegebatur ma-
teria illa fibrosa ac candicante, reli-
qua parte livescente interim à sangui-
ne extravasato, sic ut globuli cælestes
per pupillam intrare nequirent ad Fi-
brillas nervi optici per fundum oculi
dis-

disperfas commovendas, atque ita ne-
mini mirum videri debet, quod Pa-
lens visu oculi vulnerati prorsus de-
stitueretur.

Sed majori jure forsan mirabitur
aliquis, quod oculus dexter, qui à
randine plumbeo nihil mali passus
erat, interim rubore nec non dolore
etiam vexaretur, sed hanc mirandi
causam brevi tollere conabor.

Nemo est, qui non aliquando ex-
ertus est in semetipso, quod, uno
culo moto, alter immotus retineri
possit, cujus rei causa est, quod
spiritus animales de novo ex cerebro
per nervos in musculos unius oculi
terminari vix queant, quin eodem
temporis momento simul aliqui per-
eant in musculos oculi alterius; unde
manifestum evadit, quod, ubi unus
culus dolet, hoc est, ubi in eo adest
ehementior solito Fibrillarum agita-
o, quod tunc, inquam, major co-
a spirituum animalium ob poros in
rebro magis apertos debeat pro-
flue-

fluere in oculum dolentem non tantum, sed etiam in oculum sanum, in quo hoc pacto producentur leves quædam contractiones, quæ tubulos & vasa sanguifera constringent aliquatenus, & sic sanguinis & humorum circulatio aliquo modo sistetur, unde illi brevi acescent, & particulis suis scindentibus inferent dolorem, quem comitabitur rubor, proveniens à sanguine in vasis capillaribus stagnante.

Rebus ita stantibus ægro prædixi, quod visum oculi vulnerati nunquam posset recuperare, in quo mox acquievit Pater dicens, se gratias æternas mihi acturum, si modo visum alterius oculi conservare valerem, quod illi mox asseveravi.

Progrediens igitur ad vulneris humoris medelam indicavi præcipuum, quod mihi agendum incumberebat, esse, ut circulum sanguinis & humorum impeditum restituerem, ac proinde aërem acceri debere & acidum esse temperandum.

Primo igitur bis de die guttulas aliquot sequentis collyrii calide in utrumque oculum instillavi ad acidum temperandum.

℞. Aq: euphrag:

chelidonia āā ʒij.

hyssop: ʒi.

Oculor: cancr: ppr.

Coralli ppr. āā ʒi.

Troch: alb: Rhas. ʒiij.

Sacch: saturni ʒi.

Tutia ppr. ʒij.

M. F. Collyrium.

Tunc superposui sacculos duos congestos in vino gallico, qui constabant ex sœnogræco, hyssopo, floribus lavenderulæ, aliisque multo sale volatili gaudentibus, ac postea horum sacculorum loco applicui emplastra copiosa talis abundantia, quale reperitur in gummi ammoniaco, sagepeno &c.

Ac tandem utrumque oculum ita obligavi, ut immotus quiesceret uterque & quidem in loco calido & tenebroso.

C

Ut

Ut autem admirandi occasionem tollam, quam forsan aliquis caperet ex eo, quod oculum dextrum, qui non erat vulneratus, tam anxie curaverim, rationes, prout opinor, satis validas, quibus ad hoc impulsus fui, addere proposui.

Quod hoc fecerim, non tam respectu oculi dextri, quam sinistri fuit; nam si dexter oculus mansisset apertus, æger eundem sæpe movisset, ac eodem vidisset.

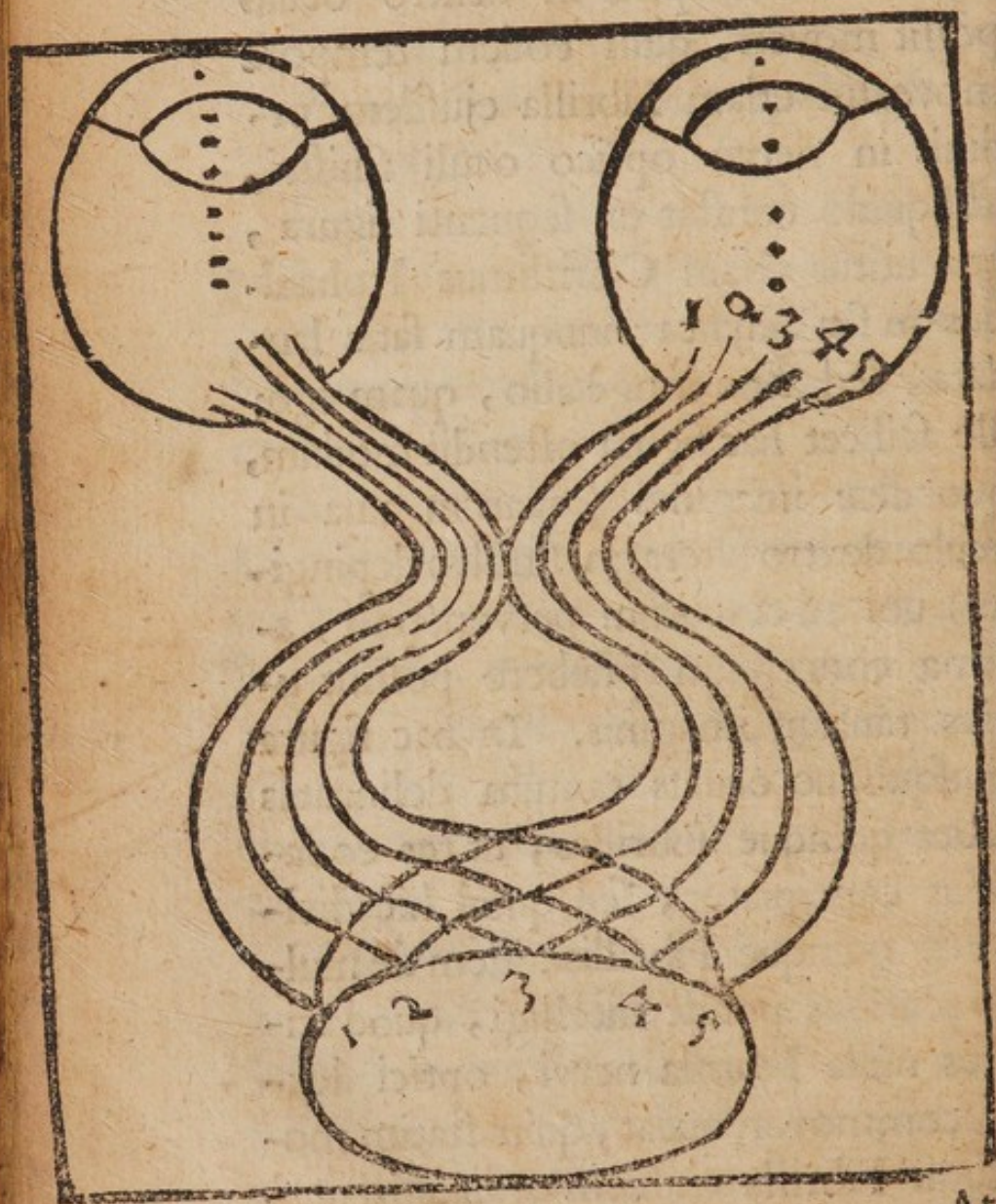
Motus autem ille externus oculi dextri vix contingit, quin simul moveatur sinister oculus, & quantum dolor hinc fuisset exacerbatus in oculo vulnerato, is facile conjiciet, qui aliquando expertus est, quanto cum dolore manus aut pes saucius de loco in locum moveatur.

Adhæc, si oculus dexter non fuisset occlusus, absque dubio multa obiecta hoc aut illo tempore visu attigisset, atque illud fieri non potuit, quin simul motus aliquis de novo pro-

RATIONALIS. SI

duceretur internus, hoc est, in Fibrillis nervi optici, à globulis cælestibus; quod vero ne minima quidem Fibrilla nervi optici in dextro oculo possit moveri, quin eodem tempore moveatur etiam Fibrilla ejusdem ordinis in nervo optico oculi sinistri, id liquido constat ex sequenti figura, qua utitur etiam Clarissimus Rohaultius in sua physica nunquam satis laudata, sed sine longè alio, quam ego; ille scilicet hac figura ostendit modum, quo duæ imagines (quarum una in oculo dextro altera in sinistro depingitur) ubi ad cerebrum pervenerunt, animæ conceptum præbere possint utriusque tantum imaginis. In hac figura unusquisque oculus tantum delineatas habet quinque Fibrillas, ut res eo facilius concipiatur, sed quod hic dicitur de quinque Fibrillis, idem de multo pluribus potest intelligi, quod scilicet nulla Fibrilla nervi, optici dextri commoveri queat, quin statim moveatur Fibrilla ejusdem ordinis in ner-

52 PRAXIS CHIRURGICA
 vo optico sinistro, quia scilicet hæ Fi-
 brillæ in unum punctum coeunt & ter-
 minantur.

At.

Atque ita oculo dextro brevi & sanitas pristina & visus integer rediit, sed sinister oculus sanari non potuit ante mensem martium anni sequentis, & circa id tempus omnis tumor & rubor abiit, livore jam dudum discusso, grando autem cum hac aut illa parte oculi coa-
luit, ideoque immotus permansit, & sanguini, humoribusque sua libera restituta fuit circulatio, unde humores per tubulos à vulnere interruptos circulantes continuo particulas quasdam deponebant ad latera vulneris, quæ ob similitudinem superficierum adhærebant & agglutinabantur, sicque efformabant cicatricem, quæ vulnus contegebat & materiam illam fibrosam ac candicantem propellebat, sed quia tam densa fuit, ut globulos cælestes prohiberet, ne per lineam rectam ipsam possent penetrare, ideo visus oculi vulnerati perditus permansit.

Sed hic oculus interea quoad molem suam vix differebat ab oculo dextro, quamvis humoris aquei non pa-

§4 PRAXIS CHIRURGICA

rum ex vulnere recens facto profluxerat, quia scilicet particulæ teretes & lubricæ quædam per poros arteriarum effluebant in cavitatem illam, in qua humor aqueus continetur, quæ damnum humoris amissi refarciebant.

Inter medendum semper abstinui à Frigidis, quia illa tubulos & poros valde angustos oculorum obstruunt, atque hanc ob causam hic etiam rejicio pingua, utpote quæ ramulis suis tam profundè & pertinaciter se implicant angustissimis oculorum poris, ut illa difficillime possis itorum expellere.

Sed cur vulnus hoc non citius sanari potuit? hoc partim ob ægroti, partim ob Chirurgi delictum contigisse assero.

Patiens & Veneri & vino nimis indulgebat, unde sanguis valde commovebatur, cujus tunc portio magis concitata tendebat sursum, utpote perviam magis rectam, atque ita impingebat in obstructions oculi, faucii,

quass

quas tamen ob pertinaciam suam perfringere nequibat, atque hoc pacto dolor increfcebat.

Præterea inter densissimas nives ex aëre frigidissimo delabentes per totos aliquando dies exercebat venatum, oculo dextro, invito me, aperto, atque hinc obstructions adhuc factæ sunt multo pertinaciores & numerosiores.

Chirurgus, qui per triduum huic vulneri medebatur, deliquit in eo, quod materiæ illi fibrosæ, quæ humoris aquei effluxum impediēbat, ideoque auferri non debebat, imposuerit acria, quæ tamen oculus perferre non potest; deinde, quod reliquo oculo applicuerit frigida, ad affluxum scilicet sanguinis & humorum, ut ille ajebat, sistendum; sed an ignoras, bone vir, quod affluxus hic sanguinis & humorum sit oculo, ut & reliquis partibus naturalis & necessarius, & si medicamenta pro voto tuo operata essent, quod tunc brevi præstò fuisset gangræ-

græna; vides sanguinem & humores majori copia, quam par est, adesse in oculo, sed male ratiocinaris, ubi putas hoc fieri ob maiorem solito affluxum, cum potius fiat propter obstructions, quæ refluxum, sanguinis per venas, ac humorum per vasa lymphatica, prohibent, unde sanguis & humores majori copia in oculo colliguntur, stagnant & acescunt, quare potius debuisses adhibere acidum temperantia, quæ præterea convenissent ad tollendum livorem Iridis & pupillæ à sanguine grumefcente productum; nam certum est, sanguinem grumefcentem & coagulatum per frigida non posse restitui, sed crassiores reddi, atque obstructions peccantes hoc pacto non tolli sed augeri. Sed antequam huic observationi finem imponam, unum adhuc phænomenon mihi discutiendum restat circa vulnera.

Certum est, quod sublatâ causâ tollatur effectus; sed cur igitur subla-

blato ense, cultro, aut alia re vulnerantæ non statim tollitur dolor in vulnere, sed aliquando per longum tempus perseverat? dolor in parte læsa non est nisi solito vehementior Fibrillarum concussio, quæ fieri nequit nisi ab alio corpore in motu posito; quid igitur de dolore dicam, qui aliquando per totos dies, imo per totas septimanas post vulnus influxum protrahitur, cum ensis, culter, aliæque res externe vulnerantes jam dudum sublatae sunt? circumspiciam cautè, num aliud quippiam invenire queam quod Fibrillas partis faucis in solito majorem agitationem cieat, sed, ecce, inveni; ubi Fibrillæ quædam ab ense disscinduntur, tunc statim resiliunt in incinnos, atque ita tubulos partis vulneratæ obstruunt, sic ut humores libere circulare nequeant, sed impingunt in illas obstructions, unde dolor, qui adhuc increfcit, ubi humores illi jam incipiunt acescere, & particulis suis indistentibus Fibrillas adhuc magis ir-

ritant; præterea multæ Fibrillæ, quæ antea cute tegebantur, post vulnus inflictum exponuntur aëri ambiēti, qui illas vehementiore, quam par est, tremore afficit, dum iisdem aliquid communicat de motu suo, quo continuo, & quidem satis validè agitur.

OBSERVATIO VIII.

De tumore suppurato nec non de carie ossis.

Puella decem annorum, Febri feruida correpta, brevi post dolorem, ac mox etiam tumorem sensit in humero, qui erat ejusdem cum cute coloris, ac duriusculus.

Sanguis nempe à febre solito magis agitatus ex latibulo hujus aut illius partis solidæ eluit particulas multas acidas & viscosas, quæ, cum sanguine circulates, aliqua sui portione egressæ sunt ex poris arteriarum tum temporis ob febris fervorem magis dilatatis in tubulos circa humerum &c.

lon-

longe infra cutim sitos, in quibus hærebant & dolorem excitabant, dum laterum suorum acie Fibrillas solito vehementius commovebant, atque hoc pacto tubulos vicinos etiam aliquatenus distorquebant, unde humores ibidem etiam stagnarunt, qui, licet essent synceri, brevi mora ibi acescebant; sanguis hinc etiam stagnabat in multis vasculis capillaribus, sed tam profundè infra cutim sitis, ut rubor per cutim transfluere nequiret, atque ideo tumor apparuit ejusdem cum cute coloris.

Sed unde durities illa tumoris? nam liquor est, qui in eo continetur, & liquor, utpote fluidus, & manui blande appellenti nullam resistantiam exhibens, non sentitur durus sed molli-

Sed magna liquoris copia continetur in pomo, potestque ex illo exprimi, & tamen interim sentitur duriusculum, quia scilicet liquor ille valde divisus est, ac in singulis pomi

tubulis & poris à se invicem distinctis hæret separatus, quare manus primum tangens occurrit primo pomi tubulo, unde particulae liquoris in eo contentae quidem aliquatenus recedant, sed mox accedentes ad subjacentem tubulum, inveniunt resistentiam, atque hinc manifesta redditur pomi durities & per consequens etiam durities tumoris.

Certo igitur persuasus, hoc in casu peccare particulas viscosas obstruentes, acidasque scindentes & irritantes, nihil magis hic convenire iudicavi quam aperientia & acidum temperantia, quamobrem apposui tumori emplastrum Sticticum Paracelsi; sed, ut hoc obiter notem, in eo supervacuus mihi videtur magnes, qui nulla alia de causa hic additur, quam ut res noxias ex profundo ad se alliciat; magnes autem non quævis corpora sine discrimine ad se accedere facit, sed tantum modo ferrum & magnetem, atque hanc etiam vim prorsus amittit,

tit, ubi in pulverem conteritur, quia
 pori striati tunc diffinguntur, sicut
 id ipsum expertus est Rohaultius, qui
 melioris notæ magnetem in pulverem
 redegit, eumque indidit linteo, ejus-
 que pulvisculos satis valide ad se invi-
 cem appressit, & tunc invenit & ani-
 madvertit pristinas in magnete vires
 in totum evanuisse.

Emplastrum citatum (ut ad propo-
 situm revertar) reliqui per aliquot dies
 super tumorem, sperans, acidum hoc
 pacto temperari, ac viscosum atte-
 nuari posse ita, ut partim circulatio-
 ni pristinae restitueretur, partim per
 poros cutis avolaret, sed malum fuit
 nimis pertinax, atque ideo spes mea
 me fefellit. Quid igitur factum
 est? Scilicet acidum particulis suis
 scindentibus tandem Fibrillas & tubu-
 los quosdam dirupit, atque ita liquor
 in tumore contentus in unum locum
 confluit, & tum temporis tumor non
 amplius duriusculus, sed mollis exi-
 stebat, non aliter quam liquor, ex

pomo antea duro expressus, & vasculo aliquo exceptus, se mollem exhibet digito palpanti, atque in eo puto consistere factam in tumore supurationem.

Jam-jam audire videor clamans contra me vulgus Eruditorum, quod scilicet hanc ægrotulam non tractaverim secundum artem, hoc est, secundum falsam ac inutilem ipsorum theoriam, quæ in principio tumorum repellentia applicare jubet, sed respondere facilimum est, dummodo dicam, quod omnium ferme tumorum causa sit obstructio, quæ, (secundum proprium ipsorum axioma, quod scilicet contraria contrariis curentur) per aperientia tollenda venit, non autem multiplicanda per repellentia vulgo dicta, hoc est, per frigida & astringentia.

Sed quid si adversarios proprio ipsorum gladio jugulem, eosque convincam duobus argumentis, vel in ipso tumorum fere omnium initio rarif-

fime, imo nunquam convenire repellentia vulgo dicta? tentabo saltem.

Volunt igitur adversarii, ut in principio tumorum applicenter repellentia, sed interim tamen duos casus excipiunt, primo cum tumor fit per congestionem, secundo quando ille reperitur in emunctorio.

Quoad primum, certum est unicuique à præindiciis nondum plane occæcato, nullum tumorem fieri per fluxum, qua talem, utpote naturalem, sed omnem tumorem fieri per congestionem, hoc est, tum demum, quando sanguinis ac humorum fluxus aliqua ex parte impeditur propter obstructionem, ob quam sanguis & humores alicubi congerantur & accumuluntur, atque hinc evidentissime sequitur, repellentia nunquam valere in tumoribus.

Quoad alterum, brevitatis ergo sumemus tantum unum emunctorium sic ab illis vulgo nuncupatum. Afferunt igitur repellere non licere in tumoribus.

64 PRAXIS CHIRURGICA

more inguinis, quia illud est emunctorium hepatis, hoc est, quia per illud sordes hepatis expelluntur, sed hæc est ratio mehercule falsissima, nam vasa lymphatica & venæ liquorem contentum ab inguine sursum deferunt, sic ut nihil restet præter nervos & arterias, per quos vel quas hepatis excrementa deponantur; sed licet nervi excrementa quædam ejicerent per inguen, tunc illud non esset emunctorium hepatis, sed potius cerebri aut medullæ spinalis, nam nervi, qui valde pauci in hepate esse reperiuntur, ex eo nihil recipiunt, & quamvis per arterias, quæ ex hepate etiam nihil excipiunt, excrementa quædam expellantur in inguen, ac per illud foras proturbentur, non ideo inguen meretur dici emunctorium hepatis, sed potius totius massæ sanguineæ, & si propterea in inguine repellere non licet, quia illud est emunctorium sanguinis, tunc per consequens vetitum erit in ulla corporis parte repellere, quia ur-

bi-

ubique per poros corporis multæ particulae ex sanguine evacuantur & exhalant.

Sed tempus est, ut ad propositum revertamur, unde nimis longè digressi sumus.

Quandoquidem igitur tumor maturus erat, & pus, quod continebat, tam profunde situm erat, ut carnem ac cutim superpositam perfringere non posset, ideo apertionem feci in ea tumoris parte, quæ mollior ac eminentior apparebat, sicque puris haud parum profluxit; sed ecce, tunc inuenios subjectum nigrum ac cariosum ab acido scilicet in tumore contento, quod Fibrillas periostei, ac post ipsius etiam ossis dissicidit, ejusque salem volatilem corrumpit, qui ossibus naturalis est, ac magnâ copiam illis reperitur, sicut liquet ex destillatione cranii humani, ex quo multum spiritus, multumque salis volatilis in forma sicca elicitur.

Quod si autem aliquis in hisce
meis

meis ratiociniis nondum acquiesceret, nec crederet hanc cariem ab acido esse inductam, illi juberem, ut oleum vitrioli, quod valde acidum est, applicaret dentibus, nam sic damno suo animadverteret illos tandem inde reddi cariosos ac frustulatim excidere.

Imo Fabritium Hildanum, experientissimum illum ac celeberrimum Medicum-chirurgum, hoc non latuit, quam obrem ille in carie ossis nihil magis damnat, quam oleum sulphuris, vitrioli, aquam fortem &c: acida, &c: quidem merito.

Jam dudum sciebam ulcera cum carie ossis comite sanari non posse, nisi osse prius restituto, atque ideo ossis cariosi medellæ primo incubui.

Non ignorabam quoque pingua ossibus valde nocere, quia illa ramulæ suis facile ostruunt angustos poros, & tubulos ossium, & quidem satis persistentiter, qua de causa omnia pingua cane peius & angue hic vitavi, ac ossi carioso inspersi pulverem e-

phos-

phorbii, quod multum salis volatilis, & quidem acerrimi, continet, atque ta brevi tempore omnis caries sub forma pulveris impalpabilis ex ulcere sensim evacuata fuit.

Quod acredo euphorbii non sit acida, ut aliquis forsan conjiceret, sed salina, manifestum redditur ex eo, quod tam vehementer sternutationem moveat, non aliter quam spiritus salis armoniaci, qui à nemine salis esse negatur. Et contra naribus admoveo spiritus acidus nitri, vitrioli, salis & sulphuris, animadvertes illos, nec acerrimi sint, sternutationem tamen minime movere.

Ut autem externis medicamentis per interna opem ferrem, inter usum euphorbii ægrotulæ exhibui decoctum ex china, sarsaparilla, aliisque multum salis volatilis continentibus conans.

Si caries hisce cedere noluiisset, adhibuissem ferrum candens, quod à quidam dicitur cauterium actuale, ad di-

distinctionem cauterii potentialis, scilicet
male, nam cauterium potentiale non
datur; omne cauterium, hoc est, omne
res urens agit; & si illud cauterium
potentiale dici meretur, quod
quamvis jam urere nequeat, brevi
tamen illud præstabit, tunc glacies
tunc jure habebitur pro cauterio
potentialis, quia illa reduci potest in aqua
bullientem, & quam in nepta sit
locutio, aliis judicandum relinquo.

Ferrum candens autem duabus
causis in ossē carioso juvat; prima
namque fermento acido-corrosivo
ossē hærenti tantum de motu suo
municat, ut illud evaporare possit
sicut spiritus vitrioli in destillatione
ignem in altum elevatur; secundo
lam portionem fermenti acido-corrosivi,
quæ reliqua manet in ossē carioso,
fo, temperare potest, nam ferrum
egregie resistit acido, ut patet
fectione vitrioli martis, in qua
festa satis excitatur fermentatio,
spiritus vitrioli infunditur limatum
chlo

AGICA alybis, atque ita brevi temporis intervallo spiritus vitrioli multum amittit de sua vi corrosiva ac de acore suo, cessat, omnino dulcescit.

Carie ossis sublatâ reliquum ulcus brevi carne impletum fuit solâ therebinthinâ communi cum vitello ovi imposita, ac cicatrix per lintea carpta pectore inducta fuit, quæ imbibunt continuo pus, quod in ulcere relictum cicatricis generationi non parum obstat.

Complures sunt, qui arterias & venas ex parte sublatas nunquam regenerari existimant, quia nempe sunt partes spermaticæ sic ab illis vulgò incupatæ, sed falluntur, nam quæ causa sanguis ex arteriola abscissa prorepens non posset ad latera prodeudere particulas quasdam ramosas ad motum minus aptas, quæ sibi vicem implicitæ formarent ibidem condimentum alicujus tunicæ, quæ arteriolæ nomen mereretur, & cur idem sanguis, in cursu suo tandem impedi-

men-

mentum aliquod offendens, non possit
set reflecti, & sic, particulis ramosissimis
iterum ad latera projectis, ibidem
producere rudimentum alicujus venæ
non aliter, ac videre licet post aliquod
ab incubatione dies in ovo, in quo
teriarumque venarumque eodem modo
colliquamento proveniunt? hæc res
sanè in intellectu est facillima.

Imo blandus tantummodo contactus
ctus illius tenellæ carnis, quæ ulcus
novo impletum est, statim sanguinem
prodire facit, quod certe non fieret
nisi arteriarum, venarumque eo usque
prolongatarum.

Sed si forsan aliquis adeo incredulus
lus reperiatur, ut dictis fidem adhi-
bere nondum queat, illum dimitto
industriam Dominum Blanckart
collectaneis Medico-physicis, ubi narra-
rat, vel se, vel alium quendam in ul-
ceribus prius cavis ac nova carne ite-
rum repletis detexisse venas & arte-
rias per microscopium, imo per nudos
etiam oculos ac nullo microscopio

nunitos, si pars sanata prius aliquan-
liu fugeretur.

Atque hoc pacto puto me phæno-
mena in hac ægrotula occurrentia mo-
lo tam perspicuo explicuisse, ut ab
omnibus queat intelligi, longe aliter,
uam facere consuevere nimis anxii ve-
rerum sectatores, nam si illos interro-
assem, unde tumor ille humeri, de
quo antea locutus sum, exortus esset
in ægrotula febricitante, mox repo-
nissent, naturam se ibidem loci exo-
perasse, sed hoc æque absurdum ju-
dico, ac si ego interrogarem, cur ce-
revisiæ recens coctæ sæx per dolii fo-
men evacuetur, ac alter regereret,
naturam cerevisiæ se ibidem loci &
hoc pacto liberare ab onere suo, cum
motius dicendum foret, cerevisiam fer-
mentari, hoc est, motum quendam
testinum esse in parvis cerevisiæ
articulis, atque ab illis particulas ra-
mosas aliasque ad motum illum non
idoneas protrudi eodem, ubi ad
motum tam celerem non coguntur.

Si

Si porro rogassẽm, quare tumor ille potius in humero, quam alibi si præbuerit conspiciendum, in promptu sequens habuissent responsum, nempe hoc contigisse ob debilitatem facultatis expultricis in humero, bellum sanè ratiocinium, tot Chimæras; quot verba continens.

Quod si aliquis ex vase capaci liquorem quendam tenui ac æqualem semper radio infunderet in cantharum angustioris colli per infundibulum, primo videret liquorem eadem celeritate egredi ex infundibulo, quàm intraret, deinde autem observaret, liquorem in infundibulo magis magisque accumulari, an ille non egregie unicuique exponeret ridendum, pro causa hic in medium afferret debilitatem facultatis expultricis in infundibulo, cum vera causa sit obstructio in inferiore ac angusta infundibuli parte, aut in angusto canthari collo, inducta à corpore aliquo crassiore liquore forte contento? quicunque

jam hæc omnia attento animo perpendere voluerit, rem in utroque casu eodem modo se habere animadvertet, ac rationem utrobique allatam inveniet æquè ridiculam.

Antequam hanc observationem finiam, unum ad huc problema mihi discutiendum restat, nempe an ulcus aut vulnus cavum non posset impleri aliâ quâdam carne, quæ toti agglutineretur, sive illa caro defumeretur ex aliâ quâdam parte ejusdem hominis, seu etiam ex alio homine, aut bestia aliqua? præsertim cum videamus ungues, quibus galli contra gallos gallinaceos in pugna utuntur, ex pedibus exsectos capiti non tantum agglutinari, sed egregie etiam augeri brevi tempore, sicut hoc quotidie videmus, cum galli gallinacei castrantur, imo etiam nemo ferè est, qui non aliquando conspexerit, quam belle ramulus ex una arbore excisus cum truncus alterius arboris coalescat & unia-

D

Sed

Sed dispar longe ratio est nam tubuli in unguibus gallorum, inque ramulis arborum constantes sunt, ut sectio illos distorquere non possit, quare liquorum circulatio per eosdem facile peragitur, etiamsi in alienam partem aut aliud corpus inferantur. In carne verò nostra tubuli adeò tenuelli sunt, ut à sectione aut aliâ quâdam vi statim valde distorqueantur, atque eorum latera hoc pacto fere accedant se invicem, atque ita turn temporis sanguinis & humorum circulatio per eosdem prorsus impeditur.

OBSERVATIO. IX.

De fractura tibiæ.

Vir triginta annorum è curru desciliens fracturam passus est obliquam in medio fere ossis tibiæ, adeoque eratque cruris inæqualitas, crepitatio ossis, dolor & motus imbecillitas.

Una nempe tibiæ extremitas ob fracturam acuta in hanc, altera in illam partem vergebat, unde cruris inæqualitas, & dum illæ extremitates ad se invicem allidebantur, ossis crepitus exortus est, ac dum periosteum, partesque vicinas acie suâ premebant, prima doloris causa prodibat, secunda autem tunc, quando extremitates ossis disrupti pressione sua cogeant humores, ut in tubulis partium vicinarum stagnarent, acescerent ac Fibrillas irritarent.

Dum autem Fibrillæ hoc pacto ab ossium acie & humoribus acidis velliebantur, spiritus animales non poterant potius in hunc quam in illum musculum determinari, sed sine discrimine proruebant ad omnes partes vellicas, & si qui adhuc in parva quantitate ad certos musculos accedebant, eosdem tamen intrare & inflare nequibant ob tubulos ipsorum musculorum ab humoribus stagnantibus obstructos, & si qui spiritus animales eos-

dem musculos adhuc intrarent & inflarent, tamen nihil agebant aliud, quam ut unam ossis disrupti extremitatem scindentem in hanc, aliam in illam partem moverent, unde nil nisi vellitatio, pressio, novusque dolor proveniebat, atque ex his satis manifestum redditur, quæ causa extiterit imbecillitatis motus.

Ego accersitus ossa fracta statim reposui, atque tum temporis hoc agere præcipuè volui, ut restituerem impeditam circulationem humorum & sanguinis, qui absque dubio hic atque illic etiam stagnavit, ideoque ad acidum peccans temperandum partem affectam lavi spiritu vini, in quo aliquid gummi ammoniaci dissolutum erat, ac in eundem finem imposui emplastrum ex diapalma, bolo, spiritu vini ac oleo camomillæ compositum, tandemque ad ossa reposita retinenda ligaturas, aliaque idonea applicui, atque hæc per intervalla quædam renovavi, atque ita Patiens in-

traa

tra sex septimanas iterum incesfit.

Non dicam hoc in loco, quod fractura per transversum facta facilius possit retineri, quam obliqua, nec etiam, quod pro à signo bonæ restitutionis in fracto tibiæ ossæ plerunque habeatur, si pollex pedis directe respiciat genu, quandoquidem hæc nimis nota sunt; nec magis causam reddere conabor, cur dolor post os repositum mitigetur, quoniam liquidum est, hoc fieri, quia prima doloris causa, de qua modo locutus sum, aufertur tum temporis, sed antequam finiam explicare decrevi, quo pacto callus producat, qui ossa fracta conglutinat.

Quando sanguinis & humorum circulatio restituitur iterum tam in ossæ fracto, quam alibi, tunc particulæ quædam ex poris arteriarum egressæ transeunt per tubulos ossis, &, cum perveniunt ad extremitatem ossis diffracti, amplius pergere nequeunt per lineam rectam obtubulos à fractura

interruptos, ideoque defleunt ad latera, ubi ossi & sibi invicem adherentes constituunt tandem callum qui ossa iterum conjungit.

Callus hic in senibus & debilibus tardius generatur ob sanguinem viscosum & crassum, qui per angustos ossium tubulos transire non potest, atque ideo in tali casu crassiores sanguinis particulae debent attenuari per lapidem osteocollam dragmae ponderis quotidie sumtum, imo nocere non possit, si lapidis ejusdem pulvis commisceretur etiam cum emplastro, quod externe imponitur.

Sed in aegroto nostro res longe aliter se habuit, nam callus in indecoram molem excresebat, quamobrem imposui emplastrum de ranis cum Mercurio & strictam ligaturam, ut scilicet emplastrum hoc particulas quasdam calli ita attenuaret, ut avolarent & ligatura callum ita comprimeret ut novae apponi non possent.

Atque ita finem imponam huic ob-

fervationi, postquam dixero, quod crus ægroti semper extensum jacere jussi, & curam gessi, ut calx pedis inniteretur pulvinari parvulo, in cujus medio foramen erat, nam alias contingere posset, sicut experientia testatur, ut gangræna invaderet calcem, quia vasa & tubuli partium à longo decubitu vehementer comprimuntur.

Reperiuntur nonnulli, qui in fractura tibiæ commendant viscosa, quæ ego, ut noxia; rejicio, quandoquidem in corpore se non exercente obstructions non parum augent, quæ econtra potius diminuendæ forent.

OBSERVATIO X.

De Dislocatione humeri.

Vir triginta duorum annorum, è curru prolapsus, passus est dislocationem in humero sinistro, sic ut caput ossis, in inferiorem partem prolapsum, causa foret ibidem alicujus eminentiæ, dum è contra in parte supe-

riore deprehendebatur cavitas insolita ; æger conquerebatur de dolore satis valido, nec manum per partem anteriorem ad frontem, nec per posteriorem ad collum movere valebat.

Os scilicet à sede sua prolapsum periostrum, partesque comprimebat vicinas, unde dolor, qui incrementum capessiebat ex eo, quod in tubulis partium compressis & distortis humores stagnarent, acrescerent, ac vellirent Fibrillas.

Motus brachii consuetus peragi non poterat, quia caput ossis è cavitate propria propulsum, non gaudebat, ut ante, loco cavo, glabroque qualis ad motum ipsius obeundum requirebatur ; huc etiam faciebat, quod spiritus animales, per tubulos ab humoribus stagnantibus obstructos & ab osse dislocato compressos, musculos intrare, eosque inflare nequirent ; huc tandem accedit, quod motus fieri non posset, quin caput ossis magis adhuc premere partes conterminas, unde dolor dolo-

novo exoriebatur, qui ad motum rite peragendum non parvum quoque afferebat obstaculum.

Ad ægrum vocatus os dislocatum mox reposui, statimque motus redibat, & dolor quidem aderat adhuc aliquis, quia humores acidi stagnantes Fibrillas adhuc aliquatenus irritabant, sed tamen valde diminutus erat, quia caput ossis jam in propria cavitate contentum non amplius comprimebat partes sensibiles.

Osse reposto humores stagnantes per acidum temperantia dissolvere, ac circulationem humorum restituere studui, quare partem affectam lavi spiritu vini, in quo gummi ammoniacum dissolutum erat, & imposui emplastrum compositum ex dia palma, bolo, spiritu vini ac oleo camomillæ, tandemque, sub ala posito linteo in pilæ formam convoluto, adhibui idoneam ligaturam, sicque æger brevî temporis spatio sanatus est.

Petrus Pigræus, gallicus Author,

82 PRAXIS CHIRURGICA

ac Chirurgus laude-dignus osse reposito commendat adstringentia, sed (pace tanti viri dictum sit) in hoc egregiè fallitur, nam astringentia augent obstructions quæ potius essent minuendæ.

Paulus Barbette vult, ut influxus humorum hoc in casu prohibeatur, sed male, quoniam ille, utpote naturalis, prohiberi non debet. Vidit ille vir absque dubio partes vicinas in dislocatione non raro elevari in tumorem, observavit præterea per crebram experientiam, thus, mastichen, bolum, similiaque hunc tumorem fugare, & bene; sed ubi iudicavit tumorem hunc produci à solito copiosiori influxu, & ubi secundum hoc præjudicium putavit medicamenta sua ideo juvare, quod influxum istum prohiberent, tunc, inquam, erravit, nam obstructions in causa sunt, ut humores coacerventur & in tumorem eleventur, ac acescant, dictaque medicamenta profunt ex eo, quod obstructions tollant ac acidum temperent.

Jam

Jam locutus sum de dislocatione humeri subito contingente, restat adhuc alia tarde invadens, ac tardius adhuc sanabilis, cum scilicet à vi aliquâ externâ ligamenta humeri contunduntur, sic ut tubuli distorqueantur, unde humores per ligamenta circulantes, ibidem subsistunt, ac progressu temporis se insinuant in poros Fibrillarum, ex quibus ligamenta constant, eosque poros extendunt non secundum latitudinem sed secundum longitudinem ligamentorum, quia ligamenta, dum motus peragitur, in longum sæpius extenduntur, atque ita ligamenta, quæ caput ossis alias in cavitate sua continebant, jam prolongantur adeo, ut os ex propria sede prolabatur.

Hæc dislocatio facile restituitur, sed os repositum difficillime retineri potest.

Medicamenta externa, quæ, ossi in locum suum redacto, hic profunt, sunt talia, quæ multo sale volatili constant, quod sal volatile particulas in

84 PRAXIS CHIRURGICA

ris ligamentorum hærentes potest attenuare, ac ex poris ita propellere, & circulationem humorum restituere. Curatio autem facilior & brevior reddetur, si externis medicamentis operam feramus per internum decoctum constans ex ligno guajaco, radice sarsæ parillæ, chinæ, aliisque medicamentis multo sale volatili gaudentibus.

Prima Observationum Chirurgicarum Decadis

F I N I S.

GICA
potest at-
tendere, &
sere. Ca-
redde-
s opem
ne con-
sua pa-
camentis

PRAXIS CHIRURGICA
RATIONALIS

Seu

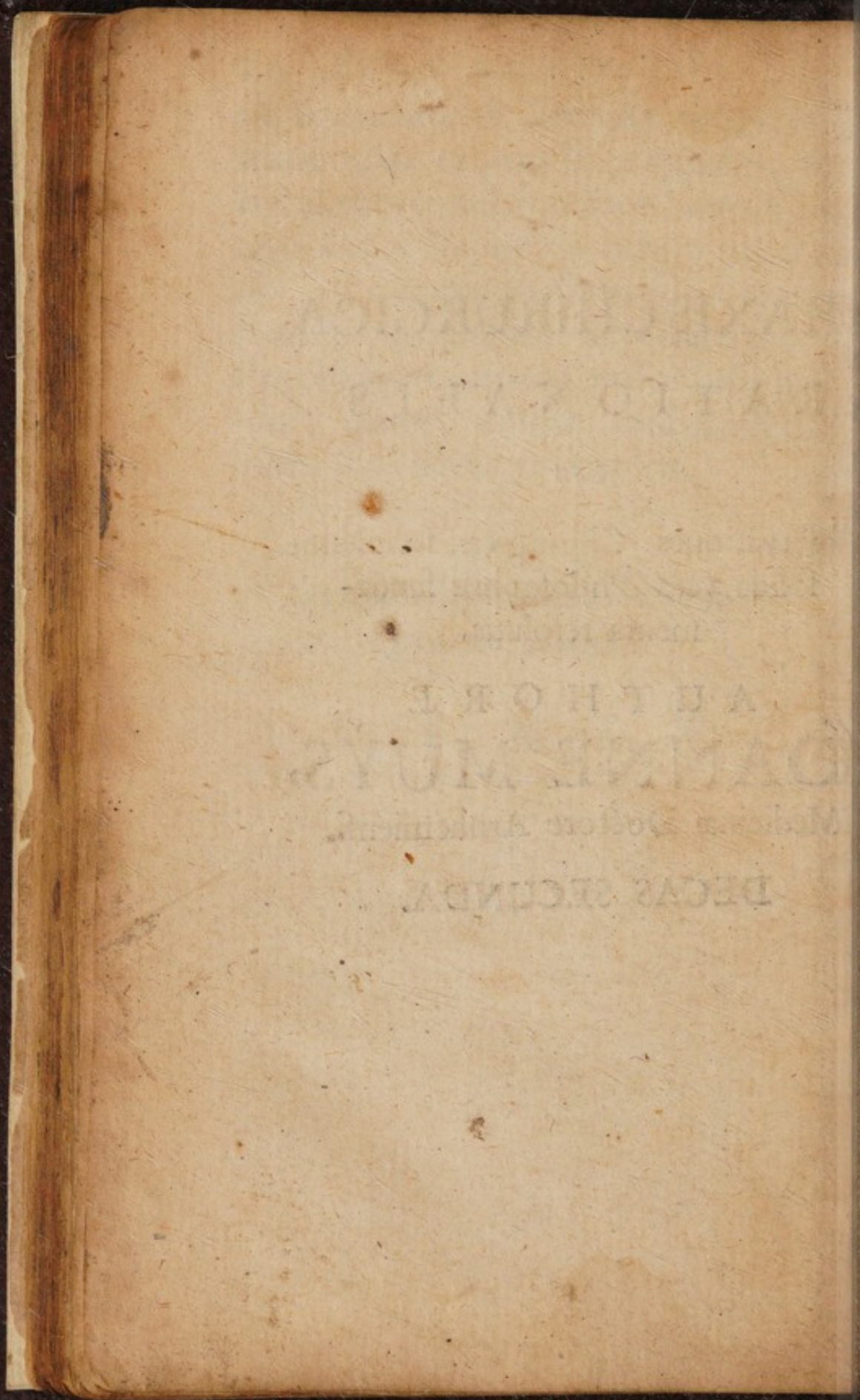
Observationes Chirurgicæ secundum
solida veræ Philosophiæ funda-
menta resolutæ,

AUTHORE

JOANNE MUYS,

Medicinæ Doctore Arnhemienfi.

DECAS SECUNDA.

Ple
/r
curit
met pe
manu
propo
malem
dellor
que ag
Sc. i
cupat
mem
ho ro
mur
n
d
m
ctio
vel
nem
qu

PRÆFATIO.

Plerorumque, qui de Chirurgia
scripserunt, theoria prorsus
inutilis est, ac praxis boni conti-
net perparum, quapropter ego
manum operi admovi, mihiq[ue]
proposui totam Chirurgiam ratio-
nalem per particularium casuum
historias absolvere; nam quicun-
que agunt de tumore, vulnere
Sc. in genere, non tantum oc-
cupati videntur circa rem nullius
momenti, quod adhuc aliquo mo-
do tolerandum esset, sed circa
merum ens rationis, quod in re-
rum natura non reperitur; nam
sicut datur hic aut ille homo qui-
dem, non autem homo in genere,
sic etiam hunc aut illum tumorem
vel vulnus invenire licet, tumo-
rem autem aut vulnus in genere
nusquam in rerum natura offen-
des.

In

PRÆFATIO.

*In prima Decade omne id, cui
ca quod Chirurgia plerunque vec
sari dicitur, attingi, agens ibidee
de tumore, vulnere, ulcere
fractura & dislocatione; in h
secunda Decade iterum non tra
etabo, nisi casus particulares Ch
rurgicos, quos mihi mea praxe
suppeditavit, in qua vel eo me
mine non parum delector, quoc
de die indiem mihi plura præbe
experimenta quæ mihi non pa
rum inserviunt ad id, ut majio
res majoresque quotidie in amae
no veræ ac solidæ philosophia
studio faciam progressus: accip
igitur hanc secundam observa
tionum mearum Chirurgicarum
Decadem, amice lector, ac plu
res in posterum exspecta.*

Tuus

JOAN. MUYSS

Med. Dr.

DECADIS SECUNDÆ

OBSERVATIO I.

De punctura nervi.

Iuvenis viginti annorum, Chirurgiæ operam dans, novaculæ mucrone læsit digitum indicem dictum manus sinistræ circa medium articulum, unde dolor primo non adeo magnus, qui tamen sequenti luce in immensum exauctus est, ac præterea totum digitum invasit rubor, ardor ac intumescencia, cutisque pallida ac insensibilis in locis vulnusculo vicinis separabatur.

Postquam phænomena hæc attento animo considerassem, nervum à novacula læsum fuisse judicavi, unde primo quidem dolor non valde gravis exortus est.

Sed ob tubulos nervo vulnerato vicinos & à vulnusculo interruptos humores, alias liberè circulantes circa vulnus substititerunt & acidi evaserunt, atque ita ab humoribus à tergo insequentibus propulsi sunt ad vulnusculum nervi,

2 PRAXIS CHIRURGICA

vi, ubi, permisti cum spiritibus animalibus per nervum properantibus effervescentiam quandam concitarunt ratione salis volatilis in spiritibus animalibus contenti, atque hoc pacto particulæ acidæ in magno faustum motu constitutæ Fibrillas nervi vulnerati laterum suorum acie egregie vellicarunt, sicque dolorem illum gravem excitarunt, de quo mox locutus sum.

Humores autem acidi ita cum spiritibus animalibus effervescentes non tantum nervi fauciati Fibrillas irritarunt & agitaverunt, sed etiam Fibrillas partium vicinarum, imo totius fere digiti, unde tubuli multi distorti sunt ita, ut sanguis & humores in illis substiterint, & brevi mora naturæ acidi assumserint, atque hinc facile deducitur rubor, ardor & tumor totius digiti, vel ejusdem inflammatio.

Eadem particulæ acidæ effervescentiam suam exercentes dissecabant prorsus illas Fibrillas, quæ cutim circa vul-

vulnus sitam cum parte subjecta connectebant, atque ita cutis separabatur, & quidem pallida & insensilis, quia sæpius citatæ particulæ acidæ & scintillantes plurimas Fibrillas ipsam cutim constituentes dissecuerunt, quæ in cincinnos resiliētes tot & tam pertinaces obstructions produxerunt, ut sanguinis, humorum & spirituum circulatio per cutim in totum impediretur.

Rebus ita stantibus vulnus satis periculosum esse indicavi, ideoque ejusdem medelæ gnaviter esse incumbendum, quandoquidem ego jam dudum videram militem gallicum, cui nervus circa cubitum ab ense leviter tantum compunctus erat, & qui post longum temporis progressum & multas superatas difficultates non sine summo labore tandem pristinae sanitati restitutus est; imo vidi præterea rusticum, cui nervus in femore à globulo plumbeo per pulverem pyrium impulsio vulneratus, excitatâ convulsione, brevi post

4 PRAXIS CHIRURGICA

post vulnus inflictum tempore lethi-
rus fuit.

Sæpius jam oleum therebinthinæ
cum oleo vitrioli acido misceueram
ac videram inde exurgentem effe-
vescentiam, imo senseram meis man-
ibus manifestum satis calorem in
productum in ampulla vitrea dictos
quores continente, atque hinc perfr-
cili negotio intelligere potui, quam
egregie oleum therebinthinæ resisteret
acido, & per consequens quam bellè
conveniret in hoc nostro casu, quia
propter infudi in vulnus oleum there-
binthinæ, & quidem satis calidum, ut
ita ipsius particulæ in majori motu pe-
sitæ facilius & altius penetrarent, at-
que validius agerent ad acidum peccan-
temperandum; imposui præterea em-
plastrum sticticum Paracelsi, quod
quoque temperat acidum, tandemque
toti digito, ac etiam manui cum lini-
teo duplici super imposui lavamentum
constans ex spiritu vini, aqua sambuci,
camphora & sale prunellæ; atque his
quo-

RATIONALIS. 5

quotidie bis iteratis, & cute à subjecta carne jam separatâ per forficem susculata, juvenis noster brevi sanatus est.

Sed interim notandum est, quod valde industrius fuerim in aëre ambiente arcendo, quandoquidem ille acium in se continet, quod vel ex eo patet, quod lac coagulet, imo etiam visum sanguinem, qui extra vasa effusus brevi coagulatur ab aëre, cum idem per aliquot dies in fluore solito persistere reperiatur, si in vasis alicujus adaveris permaneat, ubi ab aëre immunis est.

Ex dictis jam satis manifestum redi-
t, cur dolor multominor sit in nervo prorsus dissecto, quam in eo, qui tantum punctus aut alio modo leviter lauciatus est, nam ubi nervus in totum effecatur, una extremitas in hanc, altera in illam partem retrahitur & à carne absconditur, atque humor acium in vulnere hærens & aër ambiens ad nervum pervenire non potest.

• Cla-

6 PRAXIS CHIRURGICA

Clarissimus Sylvius dolorem ingrem-
tem, aliaque phænomena in vulnere
nervi occurrentia deducit ab alia lorum
causa, quam ego, putat nempe, quod
Fibrillis quibusdam in nervo dissectis
reliquæ, integræ adhuc, tanto magis
patiantur à tensione continuâ a spiri-
bus animalibus producta, atque hinc
oriri dolorem, convulsionem, aliaque
mala in talibus casibus non raro obse-
vata, sed pace tanti viri dictum esse
hæc causa mihi non arridet, quando-
quidem ex ea deducere nequeo, quod
cutis pallida & insensilis à parte sub-
iecta non raro separetur, imo illius cau-
sa repugnat experientiæ, quæ docet
puncturam nervi esse periculosiorem
quam si nervus ad medium usque secus
sit, cum tamen in nervo, cujus dimi-
dium dissectum est, multo plures Fi-
brillæ dissecentur, quam in nervo pun-
cto, in quo sæpe paucissimæ tantum
Fibrillæ læduntur; sed certum est, quod
ipse Sylvius sibi persuaserit, rationem
suam non sufficere, quandoquidem

RATIONALIS. 7

cit in eodem capite xxiiij. lib: ij. quod phænomena in punctura nervi se exhibentia, illi videantur somnio similia, quam observationi alicui per sensus facta.

Ut igitur tandem hanc observationem finiam, dico, quod in vulnere nervi peccet acidum, & quod talia oporteat adhibere medicamenta, quæ acidum infringunt, atque hac de causa commendatur etiam oleum ceræ & cerumen aurium; acida vero hic exulare debent, quod etiam observavit Felix Platerus, qui in libro observationum pag. 468. dicit acidum nervoso generi valde esse inimicum.

OBSERVATIO. II.

De Doloze capitis.

Vir annos natus quadraginta & duos dolore capitis vexabatur acerbissimo, & quidem tantum circa tempus unius lateris, ubi fixus permanebat, quem si quis hac de causa clavi nomine insign-

8 PRAXIS CHIRURGICA
signire vellet, per me liceret.

Causam huius doloris esse judicavi
humorem acido-corrosivum ibidem
tis profunde delitescentem & stagnan-
tem propter obstructionem valde pec-
tinacem.

Aderat Medicinæ studiosus, qui
persuadebat huius affectus curam opor-
tè perfici posse sudoriferis, quod ego
tamen propter pertinaciam obstructio-
nis in hoc morbo æque impossibile ce-
sebam, quam in panaritio, quod tu-
men nunquam audiivi per sudorife-
uisse sanatum, quamvis itidem ortum
suum debeat humori acido-corrosivo
nam valde parva sudoriferi pars est, quæ
ad partem dolentem pervenit.

Ego igitur parti affectæ potius im-
posui pulverem Cantharidum cum pro-
pria saliva efformatum in vesicatorium
circa vesperam, & per noctem relin-
qui.

Clarissimus Sylvius Cantharidibus
addit acetum, putans exinde oriri fer-
mentationem quandam, & sic vesica-

torium melius operari, imo doctissimus Willisus plerisque vesicatoriorum formulis etiam adjungit acida, quod & ego sæpius secutus sum, sed toties, etiam post integrum totius diei intervallum, nullam vesiculam à Cantharidibus excitatam fuisse observavi, quoties illas miscueram cum aceto, hac scilicet de causa, quod ab aceto sal volatile Cantharidum enervetur, in quo tamen præcipua earundem virtus consistit.

Sequenti die adveniens vesicam ingentem à Cantharidibus productam conspexi, & ex ægro, dolorem prorsus abiisse, intellexi.

Dolorem autem illum ob vesicam, & propter aquam ex eadem aperta promanantem, sublatum fuisse, minime mihi persuadeo, nam aqua profluens nec acris gustabatur, nec talis esse poterat, quandoquidem alias ante vesicæ apertionem subjectæ cuti liquem intulisset dolorem quod tamen non fecit, licet cutis epidernide hoc modo sublatâ, satis sensibilis sit, ut

E

pa-

10 PRAXIS CHIRURGICA

patet ex eo, quod ab aëre ambiente
non raro lædatur & dolorem fem-
tiat.

Sed quidnam ergo fuit, quod dolo-
rem illum sustulit? sal volatile Can-
tharidum, quod, à vaporibus ex cutis
egredientibus in motum satis celerem
concitatum, pervenit usque ad humore-
m acidocorrosivum, eumque tem-
peravit & incidit, ac obstructionem
sustulit.

Verum unde tunc vesica suam traxit
originem? dicam; interea temporis
dum particulae Cantharidum volatiles
res satis alte penetrabant ad humore-
m peccantem corrigendum, aliæ crassiores
& acriores circa cutim subsistebant,
qua Fibrillas quasdam diffringebant
quæ in cincinnos resiliens tubulos
obstruebant, ut humores, in circulati-
one aliqua ex parte impediti, colligere-
ntur in superficie cutis ac cuticulam ele-
varent in formam vesicæ, quod facilius
contingere potuit, quia Fibrillæ, quæ
cutim cum cuticula iungebant, jam

disruptæ erant à particulis crassioribus
& acrioribus Cantharidum citatis.

Atqui aliquis dicet hic fortasse, quod
aqua illa ibidem congregari non de-
buisset, sed potius foras egredi per
poros cuticulæ, per quos sudorem jam
sæpe promanare videmus, cui respon-
deo, particulas crassissimas Canthari-
dum mansisse & hæsisse circa cuticu-
lam, ejusque poros valde constrinxisse,
quod nemini mirum videbitur, qui vel
semel in vita vidit, quam facile ig-
nis calore membranæ possint corruga-
ri, & quod ignis communis, qui mem-
branas ita corrugat, etiam aliquando
excitet vesiculas, prorsus similes illis,
qui à Cantharidibus producantur; quia
autem pori cuticulæ ita constricti sunt,
ideo vapores alias libere exhalantes
accumulantur, augentque copiam hu-
moris in vesica contenti.

Siquis tandem, ratiocinio nostro
non dum plane convictus, credat tam-
diu Cantharides ob vesiculas excitatas
juvare, donec probati alicujus scrip-

toris autoritate flectatur, illum adiri
jubeo Lazarum Riverium, qui centu-
ria III, Observ: XIV. refert, quod
vesicatorium dolorem à punctura apum
relictum intra quadrantem horæ abee-
gerit omnino, vesicis non excitatis ob-
moram exiguam.

Franciscus Redi in tractatu de infec-
tis affirmat, se vidisse humorem al-
bicantem & absque dubio acido-corro-
sivum, ex aculeis scorpionum pro-
fluentem, & talem humorem in
puncturis apum ex earum aculeis
itidem promanare valde verosimile
videtur, qui doloris causa existat, unde
de jam manifestum redditur, quod do-
lor, de quo Riverius loquitur, evanuit
quia humor acidus, qui ex apibus aculeis
leo profluxerat & dolorem excitabat
temperabatur à sale volatili Canthari-
dum.

Apum autem aculeos cavos esse ne-
mo mirabitur, qui unquam vidit tu-
bulos vitreos arte confectos, quibus
utuntur ad sanguinem, aliosque liquo-
res

res per microscopium examinandos & conspiciendos, quandoquidem illicet pilo tenuiores sint, cavitare tamen aliqua donantur.

OBSERVATIO III.

De contractura tendinis post fracturam ossis humeri.

Iuvenis duos & viginti annos natus brachium inflexum & rigidum post fracturam ossis humeri sanatam extendere non potuit.

Causa hujus mali remotior fuit incuria Chirurghi, qui brachium per quinque aut sex septimanas reliquit incurvatum, cum potius illud singulis vicibus, quibus fracturam religabat, aliquoties extendere debuisset, ad quod in praxi exercenda bene attendendum est.

Hoc autem ideo mirum non est, cum quotidie videamus arcum, qui aliquandiu remansit incurvatus, non resiliire; imo quis non aliquando in semet

ipso expertus est, quam difficulter im-
cedere atque pedes extendere posset
postquam per unicum tantum diem in
curru consedisset immotus.

Verum enim vero quandoquidem
hæc comparatio rem nondum satis
illustrat, ejusdem causam paulo altius
hic investigare animus est.

Ubi scilicet brachium incurvabatur
circa cubitum, tendo musculi bicipi-
tis cubitum flectentis contrahebatur
(quod autem hic dicitur de tendine
musculi bicipitis, de aliis musculorum
cubitum flectentium tendinibus etiam
intelligi potest) atque ita pori Fibrillarum,
ex quibus tendo constat, prius re-
tundi, mutabantur in ovales, sic ut ma-
jor pororum diameter respiceret latitu-
dinem Fibrillarum.

Interim humores ex poris arteria-
rum egressi, qui prius ob motum sæpius
institutum libere circulationem suam
perficiebant, jam ob quietem aliquate-
nus subsistebant in tendine, imo bre-
vi temporis intervallo particulae quæ

dam satis crassæ eorum humorum sese insinuarunt profunde in poros illos ova-
les Fibrillarum, eosque in oblonga
illa figura conservabant atque confir-
mabant, imo progressu temporis cita-
tæ particulæ tam pertinaciter inhæse-
runt poris mox nominatis, ut vix ac
ne vix quidem illas expellere liceret,
atque hinc tendo musculi bicipitis fie-
bat brevior, non aliter videmus fu-
nem, pannosque novos aqua con-
spersos fieri breviores.

Hinc etiam tendo dictus apparebat
durus & rigidus; atque ita satis liqui-
do constare existimo, cur brachium
extendi non potuerit; nam musculi
brachium extendentes munus suum
obire non possunt, quin prius contra-
hantur, nequeunt autem contrahi, quin
tendo bicipitis cum suo musculo à
contractione incipiat cessare, hoc vero
impossibile erat ob poros Fibrillarum,
ex quibus tendo conflatus erat, à par-
ticulis dictis obsessos.

Causa hujus phænomeni hoc pacto

16 PRAXIS CHIRURGICA

investigatâ modus curandi non difficilis fuit inventu ; scilicet particullâ poros obstruentes expellere oportebat quam obrem usurpavi fomentum ex vino, cui herbæ, aliaque multo faciliori volatili constantia incocta erant, & deinde applicabam emplastrum de ranis cum Mercurio, & postquam per aliquot dies illud continuassem, ægrum aliquoties pondus aliquod manu gestare jussi, ut ita particullæ in poris obstructis hærentes, ac per prædicta medicamenta macerata aliquo modo (belegice *los geweyckt*) vi quadam ejicerentur, atque ita æger brevi temporis spatio pristinam sanitatem recuperavit.

OBSERVATIO IV.

De vena Secta.

Vir triginta sex annorum venam in flexura brachii sibi jussèrat secari, sequenti die uncia aliquot humoris limpidi ex venæ vulnusculo profluxit.

fluxerant, ac per aliquot dies idem perseverabat continuò effluxus, atque interea brachium nec dolebat, nec rubebat; rarum sane phænomenum, quod in tota praxi mihi nunquam contigisse memini.

Scilicet forte vasculum aliquod lymphaticum supra venam secandam jacebat, quod in venæsectione fauciatum, ac à particulis quibusdam circa vulnusculum stagnantibus & acescentibus irritatum, leviterque continuo convulsū hanc humoris lymphidi copiam emittebat.

Ego acidum circa vasculum Lymphaticum peccans temperavi oleo the-rebinthinæ calide infuso, & sic aper-turam coalescere, & humorem lymphidum brevi subsistere vel potius per naturalem viam iterum circulare coë-gi.

Præterea novi quendam in Chirur-gia Tyronem, qui in sectione medianæ subjectum tendinem pupugit, unde dolor, rubor, iisque sanatis

tandem affuit contractura tendinis musculi bicipitis tanta, ut brachium iam per longum tempus incurvatum ab ægrota minime posset extendi, cuius mali curationem Pateriens consequuta fuit haud aliter, quam in prægressa dixi observatione.

Scilicet humores aliqui stagnantes aciescebant circa tendinem vulneratum, eumque irritando, spiritus animales majori solito copia influere faciebant, unde tendo cum annexo musculo contrahabatur, & brachium incurvabatur, quod postea ita mansit inflexum ob particulas quasdam, quæ poros Fibrillarum in tendine eodem modo obstruxerunt, quem fufius explicui in observatione præcedente.

Dolor autem ruborque, qui tendinis puncturam non raro comitantur, eandem causam & medelam agnoscunt, quam in punctura nervi proposui.

Plerique Chirurghi, ubi sanguinem crassum evacuare volunt, majorem pla-

plagam infligunt venæ, minorem verò, quand ipsi animus est, emittere sanguinem subtiliorem, sed male; nam si crassæ sanguinis particulæ satis accuratè cum tenuibus mixtæ per arterias, venasque capillares circulare queant, nonne sole meridiano clarius est, quod vulnusculum tam exiguum in Venæ-sectione fieri non possit, ex quo cum subtiliori sanguine non itidem expellatur ille qui crassior existit? Quod acutissimus Bayle bene animadvertit.

Clarissimus Dominus Leeuwenhoeck per microscopium detexit, sanguinem humanum constare ex globulis rubris in humore crySTALLINO natantibus, qui ubi sanguis post Venæ-sectionem in vasculo exceptus coagulatur, motu suo amisso, descenderent ad fundum, humore crySTALLINO, per quem sparsi prius movebantur, supernatante.

Mirum certe inventum, nec injucundum quoque, sed in praxi Medica

nullius usus, nam qui ex hoc fundamento Febrium, aliorumque morborum causas & medelas cruere ac deducere conantur, garrire mihi videntur omnemque operam perdere, qui, si attenderent potius ad acidum, salernum, amarum, dulce, aliaque in sanguine sine controversia contenta, absquo dubio multo maiorem in sanandis ægrissimam utilitatem inde perciperent.

Multi Authores volunt ut cephalica potius, quam Mediana aut Basilica aperiat, sed perperam, quandoquidem ego sæpius expertus sum, illam facile ex loco proprio recedere, atque ita, dum secatur, plagam intentatam effugere.

Sæpius observavi in pinguibus venam statim post ligaturam injectam satis esse tumidam & manifestam, eandem, vero nisi mox aperiat, ex conspectu evanescere, dum scilicet sanguis pinguedinem subiectam & facile recedentem deorsum premit, ut ita, non obstante ligatura, venam iterum libere permeet.

Cum

Cum vena satis occlusa videbatur, non raro sanguinem inde magno impetu iterum profluentem conspexi post sectionem venæ, & quidem nulla alia de causa, quam quod ligaturam & linteum comprimens imponderent prius, & post brachium incurvarent, nam hoc pacto labia vulnuscule, quæ prius in extenso brachio erant conjuncta, iterum à se invicem dilhiscunt, dum brachium inflectitur.

Sæpe lividitas aliqua post venæ-sectionem reliqua reperitur, cujus causa non raro est malus usus aceti, quo linteum comprimens, quod aperturæ venæ imponitur, imbuitur, quandoquidem satis manifestum est sanguinem ab acido coagulari, lividumque ac nigricantem colorem nancisci.

Antequam finiam addendum restat consilium Petri Pigræi, ut inde, si possibile sit, fructum adhuc aliquem eliciamus.

Præcipit Clarissimus ac dexterrimus

E 7

ille

ille Chirurgus, ut post Venæ-sectionem apertura illinatur oleo quodammodo, si animus sit eodem die ex eodem foramine absque nova apertura iterum sanguinem educere.

Si autem oleum impediat aliquandiu, ne vulnusculum venæ rursus coalescat, vides, quam male agant illi, qui olea adhibent in vulneribus, idque non aliam ob causam, quam quia illud à Magistris suis fieri conspexerunt, ut oleum hyperici ex: gr: , nam hypericum profit vulneribus ob sale suum volatilem acidum peccans temperantem, cur tincturam hyperici non potius extrahunt per spiritum vini, in quem sale suum volatilem multo facilius & copiosius transferet, quam in oleum, quod vulneribus nocet, quia poros & tubulos obstruendo, sanguinis & humorum circulationem sistit, cum tamen illa potius promovenda sit, ad quod non parum valet spiritus vini, quoniam egregie temperat acidum, quod sanguinem & humores in vulne-

ribus plerunque coagulat, & circulationi ineptos reddit; sed ne nimis prolixus videar, huic observationi finem imponam.

OBSERVATIO V.

De Crepitu tendinis.

Fœmina quadraginta trium annorum post solito majorem laborem in manu dextra passâ fuit impotentiam ad motum, tumorem & dolorem; ac tendendo in manu situs, cum digito premebatur, sonitum edebat.

Est hic affectus, qui in praxi non raro occurrit, quamvis à nullo, quod sciam, hætenus tractatus sit, quamobrem ego eundem crepitum tendinis appellabo.

Ab insueto scilicet labore Fibrillæ tendinis distorquebantur ita, ut humores in circulatione impediti ibidem subsisterent & coagularentur, unde motus impotentia, tumor, dolor ac tendinis crepitus facillime deducitur.

Me-

Metuebam, ne humores in tendinibus stagnantes indies magis magisque coagularentur, & sic exoriretur tumor qui Ganglii nomine plerisque notus est.

Imo formidabam præterea, ne particulae quaedam humorum subsistendum reciperentur intra poros Fibularum tendinem componentium, eoque obstruerent ita, ut in Observatione tertia hujus Decadis requiri ostendimus ad contracturam & rigiditatem tendinis inducendam.

Quapropter manum medicam medicam adhibendam esse censens, spiritum vini accendi curavi hoc pacto, ut vapor inde exurgens totam manum affectam circumvolitaret, hocque peracto imponi jussi emplastrum de ranis cum Mercurio, atque ita humores coagulati dissoluti, obstructionesque sublatae sunt, ac ægrotæ paucis interjectis diebus in totum pristinae sanitati restituta fuit.

OBSERVATIO. VI.

*De hamorrhagia ex ulcere tibiæ
varicoso.*

Fœminæ quadraginta annorum ulcus
in tibia dextra exortum est a causâ
interna supra varicem satis amplum,
quod nullis remediis obtemperabat,
aderatque tumor & erysipelas satis gra-
ve nullis medicamentis morem gerens.

Post aliquot dies inopinato ab hu-
more acido-corrosivo illic hærente
apertus est varix, ex quo ad minimum
duæ libræ sanguinis nigricantis ac (ut
astantes asseverabant) in effluxu valde
fætentis promanaverunt.

Ego placentam illam duriusculam
ex medicamentis acidum temperanti-
bus conflata, quam in Observatio-
ne sexta primæ Decadis laudavi, à
Chirurgo imponi curavi, & sic vari-
cem non tantum obturavi, verum etiam
acidum illud in ulcere hærens tem-
peravi, quod aliàs corrosione sua va-
ricem

ricem facile iterum aperuisset, ac præterea ulceris curationem impedivisset.

Erat visu mirabile, quod, postquam varix inexpectato apertus tantam sanguinis copiam profuderat, erysipelas aliaque symptomata mox evanuerint, & ulcus, de die indiem melius habens, intra tres septimanas solum prædictæ placentulæ ope prorsus coäluerit.

Ego jam temporis minime mihi proposui originem ac medelam varicis ulceris, ac erysipelatis tradere, quam doquidem illud in Observatione sexta primæ Decadis satis accurate executus sum, & mihi semper, si cuiquam alii, crambe bis cocta mors est.

Sed animus mihi est hic loci per experientiam confirmare, quod dixi & egi in primæ Decadis observatione sexta, quam indubitatum nempe sit erysipelas ac ulcus originem suam trahere ab acido, & quam opportune instituerimus sectionem varicis in ulcere illo tibiæ varicoso.

Hæc

Hæc autem sine ullo negotio ex al-
lato exemplo deducuntur, nam nec
erysipelas nec ulcus ullis remediis cede-
bat, quamdiu varix ille tanta nigrican-
tis & absque dubio morâ suâ acrescentis
sanguinis copia repletus erat, & quam
primum sanguis ille peccans effluxerat,
erysipelas evanuit, ulcusque non longo
post coaluit.

OBSERVATIO. VII.

De ingenti contusione brachii.

Matrona quinquaginta sex anno-
rum post lapsum ab alto conque-
rebatur de ineptitudine ad motum &
summo dolore brachii sinistri, quod
valde intumefactum apparebat, quam-
vis ejusdem cum cute sana esset co-
loris. Ex pulsui sanguinis motum soli-
tò concitatiores animadvertēbam ob
terrorem scilicet, quem Patiens ex lap-
su conceperat.

Postquam accurate satis causam hu-
jus

jus mali per totam brachii longitudinem inquisivimus, tandem nec fracturam nec dislocationem adesse animadvertimus, sed summam contusionem toties brachii, sic ut multum sanguinis extravasati, ut & humorum in tubum brachii à contusione distortis hærentium stagnaret, & brevi post acescerent unde motus imbecillitas, tumor & calor haud difficulter deduci potest.

Plerique ad sanguinis motum placidiores reddendum hic statim venæsectionem fecassent, cum tamen ego e contra omissa venæsectione, tincturam amygdalæ dynamex opio aliisque paratam ægri propinaverim, quæ multo securius majori cum utilitate sanguinis motum diminuit.

Post aliquot horarum intervallum ægrotæ exhibui pulverem sudoriferum simulque acidum sanguinis extravasati & humorum stagnantium temperamentum, quem duabus subsequentibus vesperis cum commodo iteravi; constabat autem ex antimonio diaphoretico, oculis

lis cancrorum præparatis, fale prunellæ
antimoniato, aliisque; atque hinc do-
lor non parum remisit de sua vehemen-
tia, & sanguis extravasatus propulsus
fuit usque ad cutim, quæ tunc per to-
tum brachium ab humero usque ad di-
gitos egregie livescebat, imo nigrica-
bat.

Chirurgi, qui mecum aderant, in-
vito me, in principio brachium totum
inungebant oleo rosarum, quod non
tam nocet propter rosas, quam propter
oleum olivarum, nam licet hoc aliquid
boni præstare posset, tamen prodesse
nequiret, nisi perveniret usque ad eum
locum, ubi sanguis extravasatus & hu-
mores stagnantes jacent, eò autem per-
venire non potest nisi sub forma hali-
tuum, calor autem nostrorum corpo-
rum impotens est ad oleum olivarum in
halitus convertendum, quandoquidem
ignis satis vehemens ex ligno & cespi-
tibus constructus debilior est, quam
ut particulas olei olivarum ollæ inditi
ad formam habituum redigere possit.

Tantum

Tantum autem abest, quod oleum olivarum prodesset, ut contra id, quod supposui, potius obesset, quoniam particulis suis ramosis obstructionem augeret, ac ita efficeret, ut sanguis humores adhuc magis stagnarent, præterea, poros cutis claudendo, impediret, ne alia medicamenta ad locum debitum pertingerent.

Si rosæ communes frigidae forent, ut plerique sentiunt, easdem hic rejicerem, sed quia ex amaritie & penetrante earundem odore contrarium proprius colligi debet ab illis, qui, sepe suis præjudiciis, non tam veritatem, quam veritatem sequuntur, ideo oleum rosarum improbo hoc casu ob oleum olivarum non autem ob admixtas rosarum particulas nec nullas.

Iidem Chirurghi, brachio toto oleum rosarum inuncto, imposuerunt emplastrum illud defensivum, cujus descriptionem exhibet.

Pharmacopæa Ultrajectina, quod

quidem hic non prorsus rejicio, quia continet multa ingredientia acidum temperantia, qualia sunt bolus, terra sigillata, lithargyrium, aliaque; sed quorsum baccæ myrthi, oleum myrthinum & vinum rubrum austerum? illa sane poros cutis astringunt, atque ita aliis idoneis ingredientibus viam penetrandi ad partem affectam prorsus præcludunt.

Ratiocinium autem meum experientia brevi confirmavit, cum pustulæ multæ per totum brachium dispersæ in conspectum veniebant.

Quamobrem ego sequens livamentum præscripsi, quod in locum olei ac emplastri substitui, utpote acido egregie resistens & per consequens sanguinem & humores coagulatos optime dissolvens.

℞. Rad: ireos.

calami aromat.

bryon: āā ʒβ.

Herb: rorismas,

betonica

Sal-

Salvia āā Mß.

Baccar: juniperi

Lauri āā ziiij.

Coque in vase bene clauso cum viii
gallico, ac Colat: ℥ij. adde

Gumm: ammon: zij.

Salis tartari zi.

M. F. Lavamentum.

Atque ita pustulæ evanescebant
dolor diminuebatur, motusque pa-
latim redibat, ac lividus color muta-
batur in croceum.

Deinde, volentibus Chirurgis,
mutarentur medicamenta, loco em-
plastri defensivi, quod illi iterum præ-
ponebant, præscripsi suffitum acidum
temperantem & constantem ex bacca
lauri, juniperi, thure, mastiche, myrrhæ
aliisque, nam si hæc posteriora juvant
prædicto emplastro, ubi à sevo & cere
ligata jacent, multo magis proderunt
ubi sub forma fumi brachium ex superio-
riore parte contactum circumvolitant
& ab igne non parum agitata poros bra-
chii à calore satis apertos ingrediuntur.

Tandem

Tandem spiritum vini accendi jussi, cuius vapor ad brachium ascendens & per poros intrans acidum, quod sanguinem & humores non parum coagulaverat, infrungebat, atque ita Patiens sanata fuit, dolore ac flavedine sublata, & motu brachii restituto.

Certissime mihi persuadeo, quod contusio non tam magna fuisset, si in brachio ægrotæ affuisset fractura ossis; nam illud tunc, cum frangitur, recedit, nec contundit amplius, sed ubi os integrum manet & per consequens ob duritiem suam resistit egregie, ac ubi ab altera parte adest corpus solidum contundens, tunc caro intermedia non aliter utrinque premitur, quam si sub prælo posita foret, atque ita mirum in modum contunditur.

Atque hoc est, quod praxis quotidiana confirmat, in qua sæpius videre mihi licuit, contusionem, ossis fracto, multo minorem esse, quam eodem il-læso remanente.

Formidabam, ne sanguis extravasa-

F

tus

tus adeo coagularetur, ut postea diffundi
vi non posset, & sic tam acidus & corrosivus
tandem evaderet, ut partes vicinas inficeret
gangræna; nam non ita pridem ad Juvenem
vocatus sum, quæ tibiæ valde contusam per octiduum
neglexerat, quo demum tempore eggerat
adveni, & tunc coactus fui partem contusam
scalpello aperire, & eximere multa satis magna
frusta sanguinis valles coagulati, nigri & putrescentis,
cavitatem, in qua continebatur, jam aliquatenus
infecerat gangrænâ, quam tamen lotionem per spiritum
vini & infusionem pulveris myrrhæ, aloësque brevi
sustuli.

OBSERVATIO VIII.

De Ganglio in manu.

Adolescens sedecim annos natus
conquerebatur de tumore duri
indolenteque, qui, in superna manus
dextræ parte situs, mole sua nucem
avellanam adæquabat, eratque ejusdem

cum cute sana coloris; atque jam tertius mensis erat, ex quo æger post laborem consueto majorem hoc malo affectus est.

Jacebat nempe tendo in superna manus parte, cujus tubuli ab insueto labore ita distorquebantur, ut humores, in circulatione multas obstructions pro obstaculo offendentes, stagnarent in tubulis tendinis, tandemque ab humoribus à tergo insequentibus propellerentur usque ad membranam illam, quæ tendinem investit, ubi, efformatâ sibi cavitate, colligebantur & concredebant aliquatenus particulæ viscosiores, tenuioribus interim abeuntibus, & sic exortus est tumor, de quo hic ago, & qui ganglii nomine à plerisque appellatur.

Ego pollice manus meæ tumorem hunc valide satis compressi, eumque hoc pacto extemplo evanescere vidi, dum scilicet vi compressionis humores tumorem constituentes protrudebantur iterum quaquaversum per tubulos

tendinis ; sed quia obstructions
nondum sublatae erant , ideo recidivi
formidine tenebar , quapropter ad hu-
mores viscosas attenuandos & obstru-
ctiones reliquas tollendas imposui em-
plastrum de ranis cum Mercurio ,
strictam satis ligaturam , quae impedire
bat , ne humores viscosi in consueta cavi-
tate iterum , ut ante , congregarentur .

Sed ubi tumor hic jam per aliquod
annos duravit , tunc à pollice com-
primente tolli non potest , sed adhibenda
est ferula lignea , non differens a
illa , quā praeceptores in castigandis
pueris utuntur , nisi quod plumbi pro-
tio in illius medio infusa jaceat ; & tra-
his ferulae unico ictu , aegroti faciem
manu affecta in dorsum averſa , proci-
sus evanescere vidi ganglium , quod
per quadriennium patientem vexave-
rat , cuius medela tunc brevi per em-
plastrum hic citatum & strictam ligatu-
ram absoluta fuit.

OBSERVATIO IX.

De globulo mobili inferioris labii.

Iuvenis viginti tres annos habens ostendebat mihi in labio inferiori tumorem rotundum, mobilem, parum dolentem, sed interea tamen satis molestum mole sua, quæ aqualis erat globulis illis, quos pueruli in lusibus suis abhibere solent; color à reliquo labio non differebat.

Patiens ante trimestre spatium labium inferius suis dentibus momorderat, & ab illo tempore animadvertit hunc tumorem.

Jam temporis nemo fere est, qui nesciat, quam multæ exiguæ glandulæ non tantum per reliquas oris partes, sed etiam per labium inferius diffeminentur, quarum una sine dubio à morfu læsa fuit ita, ut humores ex arteriola egressi, in glandula, occluso exitu, substiterint, & sic glandula hæc parva in tantum tumorem excre-

vit, quantum in hac Observatione
mox exhibui.

Quamvis hic tumor in praxi sa-
pius occurrat, tamen neminem novum
qui ipsius causam explicuit, & unum
tantum, qui ejusdem curam exemplum
proponit, nempe Jobum van Meeck-
keren Chirurgum Amstelodamensem
qui, nisi me mea fallat memoria, huius
affectui nomen indit, quod belgice sse-
nat *een steen-knoop*.

Sed quid miraris? num putas im-
possibile, glandulam tam exiguam
talem magnitudinem posse pervenire
perpende, quaeso, quantum unius
ejusdem uteri magnitudo differat
virgine & parturiente; perlege dispo-
sitionem, quam Clarissimus Dominus
Joannes Munnicks, Professor Ultra-
jectinus, anno 1678. die 20 Novemb-
publice ventilandam proposuit, in qua
narrat, virginis alicujus tubam uterinam
nam tam late extensam fuisse, ut cer-
tum & duodecim aqua libras continere
ret.

Sed quid hæres? oportet, ut afferam adhuc unum experimentum, quod ad rem propositam propius accedit; ego nempe, ubi à frigore supra modum læsus eram, non raro glandulas circa collum, quas in statu sanitatis tactu reperire non possum, in tantam molem excrecere animadverti, ut ovum columbinum superarent.

Ut tandem ad curam properem, dico, quod medicamenta hic loci commode applicari vel retineri nequeant, ideoque sectione scalpelli simul & semel totum tumorem sustuli, vulnusque relictum solo melle rosarum sanavi.

OBSERVATIO X.

De affectu oris apud nostrates vulgo nuncupato de Water-kaneker.

Puerulum biennem, qui jam per tres integros menses quartanâ laboraverat, non ita pridem invisi, ac inter ejusdem labium superius & gingivam inveni ulcus, quod ante quatrimum

initium suum ceperat, fatis alte
sum vergens, cavum, durum, dole
nigricans & grave-olens.

Hujus nempe ægrotuli sanguis à
bo potuque acido & acescente, nec m
à quartana diuturna, multo, quam
est, evasit acidior, atque ita non ta
alibi substitit, quam inter labium
perius & gingivam, quia sanguis & h
mores ibi facile coagulantur ab aëre f
gido per inspirationem admissio, m
non à reliquiis cibi inter dentes hære
tibus, atque morâ suâ acorem contr
hentibus.

Sanguis autem & humores stagna
do tandem valde corrosivi evaserunt
& sic Fibrillas labii & gingivæ non ta
tum vellicarunt valde, sed earum mu
tas disruperunt etiam, atque hoc po
cto exortum est ulcus altum, cavum
durum, dolensque.

Ut autem nigroris mox adducti r
tionem eò feliciter investigemus, priu
referre libet, quod non ita pridem fru
stulum lintei candidi per microscopium

meum

meum conspexerim, & quod singulæ Fibrillæ, ex quibus fila contorta erant, glaciei instar pellucidæ apparerent, sed unumquodque filum ex pellucidis istis Fibrillis conflatum album cernebatur, non aliter ac aqua apparet quidem pellucida, sed spuma alba, quæ constat ex multis aquæ superficiebus sibi invicem ita superpositis, ut multum aëris interjaceat.

Cum autem linteum hoc combusseram, non tantum tota fila, sed singulæ eorundem Fibrillæ oculo meo microscopio armato colorem nigrum offerebant, quia nimirum pori in linteo à vi ignis valde distorti sunt, & particulæ multæ sub forma fumi ex linteo avolarunt, sic ut radii solares in poris illis suffocati ad oculum meum non reflecterentur.

Et quod ignis in linteo effecit, hoc particulæ acido-corrosivæ præstiterunt in ulcere, dum Fibrillas disrumpebant, illarumque poros aliter figurabant & mutabant, imo multas particulas ex ul-

cere sub forma vaporis avolare co-
bant, ut manifestum erat ex fætores.

Ut autem multis mirandi causæ
præripiam, quod acidum ad nigriti-
inducendam concurrere scribam, v-
ut conspiciant, quam bonum atrame-
tum ex decocto gallarum conficiatur
cum aceto, in quo limatura chalybe-
prius infusa fuit; aut saltem malum
trium cultello dissecent, nam tunc
cultellum egregie nigrescere videbunt.

Sola igitur ulceris graveolentia
huc enodanda superest; ac ut præd-
comparatio hic loci mihi iterum in-
viat, unumquemque olfacere jubeo
gratum odorem, qui in combustio-
linthei nostras nares plerunque ferit
nam quod agit ignis respectu lintei
idem operatur humor acido-corrosivus
ulceris respectu, dum salis volatilis
(quod magnâ copiâ in statu sanitatis
continetur in partibus corporis huma-
ni, aliorumque animalium, ut destil-
latio docet) multas particulas corrumpit,
illarum figuras immutat, ac

eadem, solutis vinculis, quibus prius alligabantur, avolare facit, quo tempore cum aëre, quibus se miscent, innares propulæ fibrillas nervorum olfactui inservientium nimio tremore agitant, & sic animæ graveolentis odoris conceptus exhibetur.

Phænomenis hujus morbi in praxi tam sæpe occurrentis, & a nemine, quod sciam, hætenus bene dilucidati perspicue satis explicatis, mihi perinde erit, an cum Hildano gangræna, cum Carolo Batto cancer, an vero cum Cornelio vander Voorden dicatur ulcus noma, quandoquidem ego meras illas quæstiones de nomine parum admodum moror, qui nihil capto nisi res.

Hoc autem malum celerrime proferpit & brevi ægrum jugulare potis est, sicut ego ante duos menses expertus sum in puella quatuor annorum, quæ quinto post morbi invasionem die ad me deportata fuit, adeo deformis, ut homini vix similis videretur, nam dimidia nasi, & quarta linguæ pars jam
ab-

44 PRAXIS CHIRURGICA

absunta erat, ac mala sinistra lapide
instar dura, magnoque foramine per
forata, unde intra quatrimum jun
meam prognosin obiit.

His igitur sedato animo pondera
seguens unguentum acido-corrosi
resistens præscripsi:

℞: Theriac: ʒiʒ.

Ung: aegyptiac: ʒiʒ.

Gum: lacce

Spir: salis armon. āā ʒʒ

cochlear: ʒij.

M. F. ung:

quo cum pauculo spiritus vini mixto
lide quotidie lavabatur sexies pars aff
cta, eique imponebantur linthea carpi
eodem medicamento imbuta, atq
hoc solo remedio non tantum hu
puerulum, sed etiam plures alios feli
ter ac intra breve tempus sanavi.

Secunda decadis.

F I N I S.

John

